

Handelshögskolan

VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för informatik

2004-09-27

Stabilitet och rörelse

Om piratkopiering, upphovsrätt och inhägnad i det postmoderna kontrollsamhället

Abstrakt

Uppsatsen utfördes som en omfattande litteraturstudie som komplimenterades med en mindre empirisk studie. Uppsatsens analysverktyg hämtades främst från Deleuze' och Guattaris begreppsvärld. Uppsatsen undersökte hur förhållandet mellan kulturindustrin, Open Source-rörelsen och piratkopieringsrörelsen ser ut. Uppsatsen fann att den konflikt mellan stabilitet och rörelse som pågår kan resultera i tre scenarier, skulle endera sidan stå som ensam segrare: i det första ser vi en utökning av de existerande yttre kontrollmekanismerna – av lagar, repression och övervakning; i det andra tar ett nytt system form, Open Source-rörelsen skapar ett system vars kontroll och stabilitet kommer ur subtila inneboende mekanismer och kompromisser; i det tredje scenariot ödelägger piratkopieringsrörelsen alla stabiliserande och systematiserande mekanismer – upphovsrätt, självdisciplin och egendom – utan att skapa ett nytt alternativt system. Uppsatsen beskrev också att det är föga troligt att någon av dessa krafter kommer att segra inom en snar framtid, det vi ser är början av process vars utgång vi inte kan förutse, men vilken troligare kommer innebära än ny början än ett verkligt slut.

Nyckelord: piratkopiering, upphovsrätt, postmodernitet, intellektuell egendom, inhägnad

Författare: Thomas Gorin

Handledare: Alan B. Carlsson och Helena Holmström

Magisteruppsats, 20 poäng

1 Inledning	- 5 -
2 Problem och frågeställning	- 7 -
3 Syfte	- 7 -
4 Metod	- 8 -
4.1 Kvalitativ forskningsmetod	- 8 -
4.2 Litteraturstudie	- 9 -
4.3 Empiri	- 10 -
4.4 Teoretisk övergång	- 11 -
4.5 Analys	- 11 -
5 Teori	- 12 -
5.1 Den postmoderna ekonomin	- 14 -
5.1.1 På väg till informationssamhället	- 14 -
5.1.2 Modernitetens kris.....	- 15 -
5.1.3 Postmodern produktion.....	- 16 -
5.2 Kontrollsamhället	- 19 -
5.3 Det allmänna intellektet	- 21 -
5.4 Territorialisering, deterritorialisering och reterritorisering	- 23 -
5.4.1 Territorialisering	- 23 -
5.4.2 Deterritorialisering	- 25 -
5.4.3 Reterritorialisering.....	- 27 -
5.5 Peer to Peer-system	- 28 -
5.6 Upphovsrätt, intellektuell egendom och inhägnad	- 31 -
5.6.1 Upphovsrätt	- 31 -
5.6.2 Intellektuell inhägnad	- 33 -
5.6.3 Inhägnadens funktion	- 35 -
6 Empiri	- 37 -
6.1 Intervju med Piratbyrån	- 37 -
7 Teoretisk övergång – Underordningen av kulturen	- 39 -
7.1 Kulturens tillkomstprocess	- 40 -
7.2 ... och dess varufiering	- 41 -
8 Analys	- 43 -
8.1 Stabilitet, kontroll och makt	- 44 -
8.2 Aktörerna	- 45 -
8.2.1 Den gamla världen – kulturens oligarker.....	- 46 -
8.2.1.1 Monopol på historien och framtiden	- 46 -
8.2.1.2 Polarisering av världen	- 49 -
8.2.2 Open Source – den postmoderna fabriken.....	- 50 -
8.2.2.1 Från varor till tjänster	- 51 -
8.2.2.2 Postmoderna allmänningar	- 52 -
8.2.3 Piratkopieringsrörelsen	- 55 -
8.2.3.1 Är piratkopiering en rörelse?	- 55 -

8.2.3.2 Teknologin är aldrig ett mål i sig.....	- 57 -
8.2.3.3 Produktivitet och möjligheter	- 59 -
8.3 Avslutande ord om framtiden.....	- 61 -
9 Sammanfattning.....	- 62 -
9.1 Metodutvärdering.....	- 65 -
9.2 Personliga reflektioner	- 66 -
9.3 Framtida forskning.....	- 66 -
10 Litteratur och referenser.....	- 68 -

Herrarna har ännu inte märkt att under det hav, där de bara ser pirater och krigsfartyg öppnar sig redan havsbotten. (Bui, 2002)

Det nya samhällets namn är kontroll.

1 Inledning

Vi står på tröskeln av en ny värld, i en tid av uppbrott och förändring. Den nya världen som materialiseras framför våra ögon är fylld av begränsningar och limitationer men också av nya möjligheter och oändlig potential. Det gamla disciplinära samhällets slutna rum håller på att ersättas av öppna rum¹, men i takt med att inspärningarna försvinner så ser vi hur ett nytt system av kontroll växer fram. Ett system där disciplin och underkastelse har blivit en immanent² del av människans vara; frihet finns endast inom givna gränser som vi bär med oss i våra huvuden. Men kontrollsamhället är varken mer fruktansvärt eller mer uthärdligt än det tidigare samhället, det är en ny korsning av frihet och underkastelse.

Bakom förändringen av samhället ligger en radikal omorganisering av produktionen och produktionsprocesserna. Nya informationsteknologier har möjligtgjort den omvandling av det ekonomiska systemet, övergången från det moderna till det postmoderna. Genom att informationaliserat produktionen har modernitetens problem och begränsningar överkommit och kapitalismen återuppfunnit sig själv igen. Men samtidigt som de informationsteknologier bidrar till samhällets pågående mutation av sig själv är en del av den nya ordningen är de också verktyg i händerna på dem som inte accepterar denna ordning.

Internet har sedan sin popularisering använts för att sprida information, samla ihop folk som delar åsikter och bygga globala nätverk, och på så sätt fungerar Internet som en förlängning av existerande metoder för organisering av motstånd. Politiska grupper, fackföreningar, konsumentgrupper och miljöorganisationer är bara några av dem som tidigt insåg potentialiteten i Internet som organiseringsverktyg, men samtidigt faller denna syn kort. De nya

¹ Slutna och öppna rum är begrepp som jag hämtat från Deleuze och Guattari, dessa används ofta inom arkitektur- och konstteori men kan appliceras inom många andra områden också. Det slutna rummet är fyllt av regler och förordningar – slutna i sina möjligheter och vägar; det öppna rummet representerar en plats befriad från regler och begränsningar, det är öppet i sin potential. Jag går närmare igenom det slutna och det öppna rummet i avsnitt 5.4.

² Immanent är någonting som är inneboende eller en inre del, alltså någonting vi ständigt bär med oss och som därmed ständigt påverkar vårt beteende, på gott och ont. Motsatsen är transcendent, någonting som utom oss, någonting yttre, och som kan påverka oss genom att reglera vår rörlighet till exempel, antingen genom fysiska betingelser eller genom moraliska eller juridiska. Begreppet immanent dök upp under senmedeltiden när filosofen Spinozas talade om Gud som en immanens (någonting immanent), otroligt förenklat så såg han Gud som en del av allting, och därmed bröt han med den traditionella kyrkliga synen på Gud som en transcendent (någonting transcendent), med andra ord Gud i himlen.

informationsteknologierna erbjuder mycket mer när det gäller möjligheter och potential. Idag ser vi en ny form av användning – varje dag kopplar miljoner och åter miljoner upp sig mot något av de globala fildelningsnätverken. Piratkopieringsrörelsen³ som detta myller av fildelare kallas representerar en kvalitativ förändring som är analog med det nya samhällets möjligheter, genom att mångfaldiga information, program och kultur har en ny form av motstånd fötts; ett motstånd mot kontrollsamhällets immanenta kontroll och självdisciplin.

Piratkopieringsrörelsen har samma mytologiska sprängkraft som Jesse James och Hole in the Wall Gang en gång hade. Precis som Jesse James anklagades för allt från presidentmord till i princip alla bank- och tågrån i Amerika blir piratkopieringsrörelsen idag anklagad för att stödja allt från den internationella terrorismen till barnpornografier och samtidigt orsaka skivindustrins undergång och artisternas eländiga tillvaro. Men på samma gång, precis som Jesse James samtidigt som han demoniserade också hyllades för sitt mod och sin uppfinningsrikedom, sitt sätt att låta de rika smaka på sin egen medicin, ser de flesta inga problem med att ladda ner exempelvis musik, att ”stjäla” från skivbolagen.⁴ Detta är en del av rörelsens, i den mån ett fenomen utan ledare, hierarkier och formella strukturer kan kallas för en rörelse, styrka – den befinner sig bortom binär motsättning som gott och ont, rätt och fel. Piratkopiering är kort och gott en kraft.

Men samhällets utveckling, varken på det stora hela eller i detta fall, är inte enkel, det finns många olika krafter som alla agerar med egna planer. Och inte alltid tar sig dessa krafter uttryck som inte kunde tänka sig, och allianser framträder ur de mest besynnerliga kombinationer. I uppsatsen kommer jag bland annat att diskutera hur dessa samhälleliga krafter agerar med varandra, hur processen av makt och motstånd ser ut och hur den tar sig uttryck. Även om piratkopieringsfenomenet utgör grunden för uppsatsen så betyder det inte att jag enbart kommer att fokusera på det, men det spelar en betydande roll inte minst eftersom det är piratkopieringsrörelsen som sätter den faktiska agendan (till skillnad från den politiska agendan som kontrolleras av företrädare från i huvudsak kulturindustrin⁵), den

³ Jag har valt att kalla denna rörelse just för piratkopieringsrörelsen trots att det handlar om en fildelningsrörelse. Skälet till är att de mer organiserade delarna av piratkopieringsrörelsen har tagit begreppet till sig. De kallar sig själv för pirater! Se bland annat Piratbyrån, www.piratbyran.org.

⁴ När det gäller skapande myter kring Jesse James så fortgår den än idag, se bara på den aldrig sinande strömmen av filmer och böcker om honom. Svartmålning av piratkopieringsrörelsen är inte heller en bristvara idag; ungmoderaten Anna König har skrivit en antagligen ofrivilligt men ändå hysteriskt rolig debattartikel där hon kopplar samman piratkopiering med allt från terrorism till knark och kommunism, se König (2003). I en studie från USA visade det sig att endast 9 % av de tillfrågade ansåg att det var fel att ladda ner musik från nätet, se Ipsos (2003).

⁵ Jag använder kulturindustrin som ett samlande namn för alla de samhälleliga krafter som förespråkar upphovsrätten och en fortsättning av monopol och kontroll. Skälet till att jag valt just begreppet kulturindustrin är därför att denna gruppering är den mest högljudda försvararen av upphovsrätten och piratkopieringens mesta motståndare. Kulturindustrin som samhällelig kraft kan enkelt översättas till närliggande kontexter, till exempel mjukvaruindustrin och dess monopolister och jättar.

förändrar förutsättningarna för stabilitet. Piratkopieringsrörelsen skapar nya öppna rum bortom kontrollsamhällets inhägningar, självdisciplin och kodning.

2 Problem och frågeställning

Men samtidigt som piratkopieringsrörelsen den aktiva kraften så är den inte en konstituerande kraft. Den är rörelse och förändring, och ingenting mer. Det finns inga handlingsplaner, inga tolvstegsprogram för den nya ordningen. Mot denna rörelse står kontrollsamhällets vikt och tyngd som försöker stanna rörelsen, fånga upp förändringen. Det vi ser ta form framför våra ögon är en kamp mellan stabilitet och rörelse. Under mitt arbete kommer jag att söka beskriva vilka samhälleliga krafter som är involverade i fenomenet för att kunna svara min frågeställning:

Hur förhåller sig dessa krafter (kulturindustrin, Open Source-rörelsen och piratkopieringsrörelsen) till varandra uttryckt i termer av stabilitet och rörelse?

3 Syfte

Piratkopiering är idag en högaktuell fråga, det skrivs mycket i tidningar och frågan har på senare tid debatterats i både radio och teve. Tyvärr hamnar mycket av fokus på huruvida det är rätt eller fel eller om det är försvarbart att piratkopiera; frågan är idag reducerad till juridik och moral. Syftet med uppsatsen är att diskutera kring piratkopieringsrörelsens potential, den nya teknologins möjligheter och krafterna som försöker reglera dessa möjligheter. Jag vill försöka visa på piratkopieringens sociala ursprung, funktion och effekter. Jag strävar inte efter att skapa några nya modeller för hur piratkopieringen kan integreras i samhället eller i det rådande produktionssystemet. Jag väljer istället att fokusera på just förändringens kraft. Jag vill varken döma eller glorifiera utan istället visa på hur förhållandet mellan rörelse och stabilitet ser ut, genom studera vilka krafter som arbetar för vad och varför. Arbetet ska ses som ett försök att bemöta denna brännheta fråga ur andra perspektiv än vad som vanligen sker.

Jag har valt att diskutera piratkopieringsrörelsen därför att den, till skillnad från exempelvis Open Source-rörelsen⁶, inte är en konstitutionaliserande kraft. Den bär inte dragen av ett

⁶ Jag använder mig Open Source som ett samlingsbegrepp för alla strömningar som handlar om öppen källkod och fri mjukvara i allmänhet men jag låter även detta begrepp omfatta den konstitutionaliserande delen av upphovskritikerna, de som förespråkar bland annat alternativa licenser som till exempel Creative Commons. Jag

ansvarstagande skapande, eller återskapande av verkligheten. Där Open Source-rörelsen försöker skapa en ny konstitution, ett nytt regelverk för kreativitet (med hjälp av bland annat Creative Commons och Copyleft⁷) ställer sig piratkopieringsrörelsen bara utanför. Vidare är piratkopiering ett mindre utforskat område och betydligt mer stigmatiserat område än Open Source, vilket gör det ännu mer intressant att undersöka. Jag kommer dock att använda mig av just Open Source-rörelsen för att exemplifiera en tendens i den postmoderna ekonomin i min analys. Open Source-rörelsen är också en av de krafter som jag talar om i min problemformulering.

4 Metod

För att besvara uppsatsens frågeställning har jag utgått från ett kvalitativt synsätt och metod. Min metod består av fyra steg – litteraturstudie, empiri, teoretisk övergång och analys. Litteraturstudien bygger grunden för arbetet, empirin fyller i de luckor som finns, den teoretiska övergången fördjupar förståelsen och analysen behandlar problemställningen.

4.1 Kvalitativ forskningsmetod

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ metod i uppsatsen, skälet till detta kommer ifrån mitt problem och min frågeställning samt mitt förhållningssätt till ämnet. Målet med uppsatsen är att undersöka ett fenomen som ligger utanför det mätbara, det finns inga självklara sanningar eller rationella matematiska lösningar som väntar på att bli upptäckta och redovisade. Problemet är inte bara öppet för tolkningar utan tolkning är också nödvändigt eftersom piratkopieringsrörelsen och kontrollsamhället är processer knutna till varandra, de är skeenden i vardagens sociala laboratorium och inte kvantitativa variabler som är möjliga att underkasta en steril forskningsmiljö. Uppsatsens syfte är att undersöka relationen mellan subjekt och inte objekt, det kräver att jag förhåller mig till både fenomenet och dess kontext. Den kvalitativa forskningsmetoden har en induktiv och inte deduktiv ansats som möjliggör undersökning och tolkning av omätbara företeelser ur ett holistisk perspektiv.⁸

väljer att göra detta eftersom denna falang närmast kategoriskt förespråkar Open Source och vill utveckla idén vidare och applicera den på andra fenomen.

⁷ Gällande de olika licensformerna som utvecklats i takt med Open Source-rörelsens utvidgning se <http://creativecommons.org/> eller <http://www.gnu.org/copyleft/copyleft.html>. För en marxistisk analys av Copyright och Copyleft se Söderberg (2002).

⁸ Om den kvalitativa forskningsmetoden se Backman (1998)

Eftersom gränserna mellan piratkopieringsrörelsens rörelse och kontrollsamhällets stabilitet och den kontext, inom vilken de båda existerar, inte är klar har jag använt mig av en metod som tillåter omprövande och anpassbarhet till den verklighet som undersöks. Min litteraturstudie och mitt utvecklande av den teoretiska ramen är lika mycket processer i förändring som ämnet är i sig självt. För att garantera den kapacitet till förändring som krävs har jag försökt använda mig av väldigt många olika källor, tagna från många olika vetenskapliga domäner. Målet är att skapa en teoretisk grund som klarar av att möta problemets komplexitet och omfattning. Fenomenet piratkopiering är lika begränsat till enbart juridik som det är begränsat till endast informatik. Datorer och Internet i synnerlighet spelar en vital roll men det handlar om verktyg vars användande får en mängd konsekvenser, bland annat juridiska sådana. Men endast genom att betrakta piratkopiering som ett fenomen som skär genom samhällets alla beståndsdelar kan vi börja verkligen förstå det. För att lyckas med detta har jag inte låta mig begränsas till just informatik utan aktivt sökt mig utanför ämnet till bland annat filosofi, politik, arkitekturteori, historia och sociologi. Kriteriet materialet har varit hur de har kunnat användas, kombineras och skapat nya möjligheter till förståelse och analys och inte var de hör hemma rent formellt.

4.2 Litteraturstudie

Uppsatsen är i huvudsak en omfattande litteraturstudie, vilket är mer eller mindre standard inom IS/IT-forskning.⁹ Risken med litteraturstudier är att de lätt kan degenerera till en form av citat- och namnsamling, inte helt olik en telefonbok – ”[...] imponerande förpackning, massor av nummer, men inte mycket till intrig” (Bem, citerad i Webster och Watson, 2002, s 14)¹⁰. Jag är medveten denna risk och har arbetat aktivt för att undvika att falla i sådana fällor. Istället för att kastat mig ner i litteraturen och tagit med allt som verkar intressant har jag valt att stanna upp och ställa mig själv tre frågor – är det jag tar med relevant för uppsatsen; tillför det något till förståelsen av fenomenet eller kontexten; samt hur kan jag använda mig detta för att besvara frågeställningen?

Jag har valt att koncentrera min litteraturstudie kring relevans och inte kring vissa upphaussade författare eller tidsskrifter. Jag har med andra ord valt att bedöma källorna subjektivt, enbart med de tre frågorna framför mina ögon. Att sedan många celebriteter kanske har fått stryka på foten, så får det vara så. Idén med min litteraturstudie är den ska ge mig någonting, den måste bidra till min uppsats. Den äger inget egenvärde. För att ytterligare

⁹ Se Webster och Watson (2002).

¹⁰ Egen översättning, engelskt original: ”[...] impressive case, lots of numbers, but not much plot”.

sätta fokus på relevansen har jag i början av varje del av teoriavsnittet kortfattat beskrivit vad som kommer och varför det är med. Detta etablerar nyckelbegreppen och ökar tillgängligheten och meningsfullheten av teorierna.

Den kanske viktigaste aspekten av en litteraturstudie är inte att återge det som tidigare har sagts utan att skapa någonting nytt; att med ett dynamiskt anslag försöka koppla samman olika teorier.¹¹ Genom att undvika att betrakta teorier som separata företeelser har jag försökt att skapa hybrider teorierna, ta det bästa från olika teorier utveckla dessa vidare i ett försök att bidra till framtida forskning.

4.3 Empiri

För att bredda min litteraturstudie så har jag genomfört en mindre empirisk studie. Jag har valt att genomföra en intervju med Piratbyrå, skälet till att jag valt att intervjua just Piratbyrå beror på att de är, mig veterligen, den enda svenska gruppering som aktivt försöker att belysa piratkopiering ur dels ett motståndsperspektiv och ett bredare samhällsligt perspektiv. Jag har också medvetet valt att koncentrera mig på Piratkopieringsrörelsen eftersom de är den aktiva kraften i den process som jag valt att undersöka, att intervjua till exempel Antipiratbyrå hade inte varit lika givande eftersom de representerar reaktionen. Genom att undersöka den aktiva kraften fördjupar jag förståelsen av rörelsens relation till stabiliteten. Hade jag valt en annan frågeställning hade jag naturligtvis tvingats till att omvärdera mitt val.

Jag har utformat mina intervjufrågor via en enkel iterativprocess bestående av tre steg; formulering av frågan, test och omformulering. Jag har valt att ställa frågorna utifrån en öppen modell för att undvika en styrning av intervjun eftersom jag inte har varit ute efter mätbara svar utan en kvalitativ förståelse av Piratbyråns syn på detta fenomen. Metoden för min intervju är baserad på kunskap från intervju- och samtalsmetodik. Inte minst har Bengt-Erik Anderssons standardverk *Som man frågar får man svar* (2001) varit till stor hjälp. I min intervju med Piratbyrå så har jag valt att fördjupa mig i följande frågor – piratkopieringsrörelsen som en rörelse, ansvarstagande och förändring, kultur och ägande samt kulturens varuform.

¹¹ Gällande litteraturstudiens funktion och hybridiseringens betydelse se Webster och Watson (2002).

4.4 Teoretisk övergång

I denna del av uppsatsen beskriver jag kultur mer ingående. Jag har valt att förlägga delen utanför teorin trots att den till stor del kanske hör hemma där. Skälet till att jag har detta som en separat del är därför att avsnittet är en kombination av teoretisk bakgrund och analys, jag inte bara återger teorier utan använder mig också av de analytiska verktyg som jag presenterat under det tidigare teoriavsnittet. Jag undersöker hur kulturens tillkomstprocess och varufiering ser ut och fungerar. Genom att använda mig av teorin rörande det allmänna intellektet i kombination med öppna rummet och den postmoderna ekonomins produktiva krafter analyserar jag kulturens tillkomstprocess i ett försök att visa på dess sociala ursprung. Vidare går jag igenom hur upphovsrätten används som ett instrument för att varufiera kultur och på så sätt föra den ut ur det öppna rummet in i det slutna. Återigen är med andra ord Deleuze' och Guattaris teorier centrala för förståelsen av fenomenet jag studerar.

4.5 Analys

I analysen har jag försökt föra samma de olika teorierna för att på så sätt försöka skapa en ny och bättre förståelse för fenomenet jag undersöker. Det är genom dessa kombinationer som ny kunskap tar form och hybridiseringen av vetande, som jag talade om tidigare, sker. Som bas för min analys använder jag mig av territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering, dess begrepp är de mest centrala i min uppsats. De utgör grunden på vilken jag sedan bygger min analys och kopplar samman andra teorier. Så jag kan inte nog stressa vikten av att förstå dessa teorier. Under hela mitt analytiska arbete hämtar jag in handfasta exempel för att illustrera mina resonemang och validera dem mot verkligheten. Även min något begränsade empiri använder jag mig av i analysen för att ytterligare fördjupa bilden och förståelsen.

Analysen sker i tre delar, först så tar jag en närmare titt på hur stabilitet och kontroll formar grunden för uppkomsten av formell makt, sedan fortsätter jag till huvuddelen av analysen, i vilken jag analyserar fenomenets aktörer, hur de fungerar i relation till sig själva och varandra, och slutligen knyter jag ihop arbetet genom att blicka framåt. I den inledande delen använder jag mig av basen (Deleuze och Guattari) samtidigt som jag fyller på med framförallt postmodernitet och kontrollsamhället. Målet är att skapa en bättre förståelse innan jag fortsätter till det avgörande avsnittet av min analys.

Nästa part av analysen är i sin tur även den uppdelade i tre. Jag har i detta avsnitt upphöjt Deleuze' och Guattaris teorier om territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering till ett analytiskt verktyg i sig. Var och en av dessa teorier formar var sin del av avsnittet, och teorin utgör inte bara själva basen utan också på sätt och vis ramen för avsnittet. Jag har dock inte försökt att göra en dialektisk analysmetod med den klassiska uppdelningen mellan tes, antites och syntes. Detta känner jag skulle motarbeta mitt försök att skapa en helhetsbild och förståelse av fenomenet. Under analysen av den första av aktörerna, kulturindustrin, så använder jag mig mycket av inte minst upphovsrätten och den intellektuella egendomen för att visa på hur kulturindustrin söker territorialisera kulturens tillkomstprocess och göra sig själva till det interna. Jag fortsätter i den andra delen att kritiskt granska Open Source-rörelsen, här fungerar reterritorialisering som ram och bas. Med hjälp av teorierna rörande framförallt postmodernitet och kontrollsamhället försöker jag visa att Open Source-rörelsen allt mer formerar sig som konkurrent till monopolkapitalisterna, alltså en ny statsapparat. Det är ur den ram som jag ställt upp som jag analyserar de företeelser som idag starkast förknippas med Open Source-rörelsen – fri produktivitet och allmänningar. Slutligen når min analys fram till piratkopieringsrörelsen, i detta avsnitt är således deterritorialisering det verktyg jag främst utnyttjar. Jag har fokuserat på de mer filosofiska delarna som jag redogjorde för i den teoretiska bakgrunden, jag använder dessa för att visa hur piratkopieringen faktiskt är en deterritorialiserande kraft och hur den som en sådan inte är baksidan av kulturindustrin som framsida utan utsidan, någonting som ligger utanför begreppsvärlden som det inre fixerar. Denna del anser jag själv vara den mest krävande och svåra, men jag har försökt att hålla mig på en så allmän nivå som möjligt, allt för att öka tillgängligheten till arbetet.

Slutligen försöker jag runda av min analys genom att försöka titta mot framtiden. I detta avsnitt använder jag mig uteslutande av Deleuze och Guattari för att på så sätt knyta ihop både min analys och min analytiska metod. Jag är dock försiktig med att dra för stora växlar angående hur framtiden kommer att bli utan försöker endast visa på tendenser som jag berört tidigare under analysen.

5 Teori

Det fenomen som jag undersöker i uppsatsen är, precis som jag nämnt tidigare, väldigt komplext och det har otroligt många olika angreppsvinklar och kontaktpunkter. Jag har varit tvungen att begränsa mig mycket och verkligen fokusera på min frågeställning. Vidare har jag också varit tvungen att ta med en del andra teorier som fungerar som kontext- och begreppsförståelse eftersom utan dessa teorier är risken för begreppsförvirring och

missförstånd överhängande. Jag börjar med andra ord att redogöra för teorierna kring postmodernitet, kontrollsamhället och kunskap för att övergå till att beskriva rörelse och stabilitet och slutligen koncentrera mig på teorierna som är mer direkt knutna till frågeställningen; fildelningsnätverkens struktur, upphovsrätten och den intellektuella inhägnaden.

Innan vi fortsätter vill jag först och främst beskriva varför jag har med de olika avsnitten, varför de är relevanta för uppsatsen. I den inledande delen går jag igenom den postmoderna ekonomin, målet är att skapa en holistisk bild av hur ekonomin har förändrats och i vilken riktning samhället är på väg. Detta anser jag vara väsentligt för att förstå uppsatsens kontext. Genom att beskriva den ram för samhället och därmed för fenomenet som jag beskriver så befinner vi oss på en gemensam grund från vilken vi bättre kan förstå övriga teorier, och senare även många aspekter av min analys. Även den andra delen, den om det stundande kontrollsamhället, fyller denna funktion. Kontrollsamhället är en tendens som tät följer postmoderniteten och därför var det nödvändigt att förlägga denna del efter just den inledande. Teorin om kontrollsamhället hjälper oss att begripa hur omfattande processen mot stabilitet är och hur den skiljer sig idag från tidigare processer. Målet med avsnittet om det allmänna intellektet fyller ett delvis mer direkt ändamål – dels hjälper det oss att förklara hur extremt tekniska och komplicerade fenomen, som till exempel just piratkopiering, kan nå stor spridning, hur kunskap genereras och sprids. Vidare är dessa teorier extremt tillämpbara på andra kollektiva tillkomstprocesser. Jag använder mig till stor del av denna teori för att förklara kulturens tillkomstprocess i avsnitt 7.

Den fjärde delen handlar om Deleuze' och Guattaris teorier om territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering. Dessa teorier är som jag nämnt tidigare väsentliga för att förstå av fenomenet överhuvudtaget. Det är ur dessa teorier som jag plockat de begrepp som jag anser vara centrala för uppsatsen – stabilitet, rörelse, makt och så vidare. Avsnittet är inte helt enkelt att förstå men absolut nödvändigt. Efter denna filosofiska del av min teori fortsätter vi till en beskrivning av P2P-systemen, målet för denna bit är helt enkelt att skapa förståelse kring hur piratkopieringen fungerar rent praktiskt utan att för den skull drunkna i tekniska detaljer. Visserligen har jag beskrivit en teknologi mer ingående för att tydligare exemplifiera hur det fungerar men min intention är inte att beskriva alla lösningar som finns. Det skulle inte fylla någon funktion med tanke på hur snabbt teknologin förändras. Jag anser att det viktigare att förstå piratkopieringens systemstruktur än dess nyaste tekniska lösning.

Slutligen når vi fram till den sista delen av teorin. I denna del beskriver jag ingående upphovsrätten och den process som kallas för intellektuell inhägnad. För att förstå vilka

kontrollmekanismer som har och håller på att upprättas och hur dessa begränsar möjligheter och rörlighet så är dessa teorier väldigt viktiga. Jag har försökt att inte koncentrera mig på juridiken, i termer av lagar och paragrafer, utan i stället inriktat mig på helhetsbilden och effekterna av dessa lagar. Avsnittet ger oss möjlighet att betrakta fenomenet hur de olika perspektiv; lite enkelt, vad är det som piratkopieringsrörelsen försöker upphäva, Open Source-rörelsen omforma och kulturindustrin med flera stärka.

5.1 Den postmoderna ekonomin

Idag upplever vi något som kan kallas för ett paradigmskifte, vi är inte där än men tendensen pekar mot en radikal förändring av ekonomin och samhället. I detta teoriavsnitt tar vi en titt på hur förändringarna ser ut i ett försök att förstå ekonomins mekanismer, produktionsprocessen och vad som är dess produktionsfaktorer. Ur denna kunskap kan vi se hur makten formar sig men framför allt, vilket är viktigt med tanke på min frågeställning och uppsatsens ämne, vilka möjligheter till motstånd som nu finns tillgängliga. Syftet med avsnittet är således att kontextualisera arbetet och samtidigt också skapa verktyg för den senare analysen.

5.1.1 På väg till informationssamhället

Modernismen har nått vägs ände, den har övervunnit sig själv och ett paradigmskifte är i full gång. Industrialiseringen, det modernistiska projektets krona, som en gång övertog jordbrukets och den primitiva ackumulationens (utvinningen av råvaror) roll som den dominerande sektorn och den pådrivande kraften i ekonomin, har förlorat initiativet och utvidgar inte längre sitt herravälde. Den industriella produktionen och produktionen av varor är inte längre den dominanta formen av produktion, utan har underordnats produktionen av tjänster och behandlingen av information. Detta är essensen av paradigmskiftet från det modern till det postmoderna, från industrisamhälle till informationssamhälle.¹²

Att den industriella produktionen och produktionen av faktiska varor inte längre håller den centrala rollen i ekonomin idag kan låta konstigt eller rent av felaktigt, inte minst om man ser på den globala industriella sektorns tillväxt och expansion de senaste åren. Antalet anställda inom industrin har ökat och inte minskat sedan 70-talet.¹³ Industriproduktionen kommer inte att försvinna och dess vikt och betydelse kommer att fortsätta att vara stor, även i de

¹² Modernitet och postmodernitet är mycket komplicerade begrepp, i hela böcker har de två idéerna diskuterats fram och tillbaka. För en noggrann och djupgående analys och uppgörelse med moderniteten rekommenderar jag Michael Hardts och Antoni Negris Imperiet (2003), för en bra sammanfattning av övergången till postmoderniteten se kapitel 3.4 i samma bok.

dominerande delarna av den globala ekonomin. Men ett paradigmskifte handlar om mer än bara arbetstimmar eller antalet anställda, det är större och mer omfattande än kvantitativa mått, det handlar om en kvalitativ förändring av produktionen i sig själv.

Industrialismen innebar inte jordbrukets död, det upphörde inte att existera, men det intog en underordnad roll. Modernismen betydde just en kvalitativ förändring av jordbrukets form som Hardt och Negri beskrev det på följande sätt:

När jordbruket moderniserades och blev industri övergick bondgården stegvis till att bli fabrik, med fabriken disciplin, teknologi, lönerelationer och så vidare.
Jordbruket moderniserades som industri. (Hardt och Negri, 2003, s 241)

Det är en liknande kvalitativ förändring som industrin genomgår idag, den går från att vara ledare och pådrivare i ekonomin, från att varit den dominerande formen av produktion till att ta plats bland dem underordnade. Precis som jordbruket en gång industrialiserades håller nu industrin på att informationaliseras.

Under modernismen kom produktionen att domineras av vetenskap och rationellt tänkande, av effektivitetens logik. Steg för steg, bit för bit dekonstruerades naturen i hopp om att kunna dominera den; rummet fördelades genom uppdelning och simplificering av arbetsmomenten och tiden ordnades genom tidsstudier och klockor.¹⁴ Produktiviteten sköt genom taket. Fordfabriken i Detroit blev mönstret för effektivitet och produktivitet, och fordismen kom inte bara att stå modell ekonomisk modernitet utan även för organisering av samhället. I takt med att ”moderniserings- och industrialiseringsprocesserna omvandlade och omdefinierade det sociala rummets alla beståndsdelar” (Hardt och Negri, 2003, s 241) förändrades den mänskliga naturen och samhället likt jordbruket blev industrialiserat. Stora samhällsliga institutioner uppfördes eller transformerades med fabriken som förebild - skolan, sjukhuset med flera. Överallt socialiserades människorna in i det modernistiska projektet, den industriella formen av produktion.

5.1.2 Modernitetens kris

Det finns många olika teorier om vad exakt det var som föranledde modernitetens kris och det pågående paradigmskiftet. Paradoxalt nog var det dess egna styrkor som också visat sig vara

¹³ För siffror och statistik om industrisektorns välmående, se Castells (2000).

¹⁴ Se bland annat Deleuze (1998b) eller Castells (2000) angående uppdelning av rum och tid inom fabriksproduktionen.

dess akilleshäls – Douglas Kellner beskriver mycket målande moderniteten som ”ett väldigt motsägelsefullt fenomen med ofantliga bedrifter och potential och väldiga problem och tragedier” (Kellner, 2000, s 236)¹⁵. Det som lagt grunden för dess segertåg – det rationella produktionssättet, massmarknaden och den moderna staten – bar också på fröna till nedgång. I slutet av 60-talet och början av 70-talet växte motståndet mot det rådande samhällssystemet; konsumenterna hade tröttnat på de standardiserade produkterna som massproduktionen erbjöd; arbetarna gjorde uppror mot den fordistiska organiseringen av arbetet på fabriksgolvet; och samtidigt sprang kostnaderna för den växande keynesiska välfärdsstaten i väg.¹⁶

Den moderna marknadens logik som byggde på att tillgodose rationella, vetenskapligt definierade behov hos grupper av konsumenterna kunde inte anpassa sig till en efterfrågan som styrdes av tillsynes irrationella begär och individuella intressen. Förutsägbarheten och stabiliteten blåste bort och marknadens tidiga försök att anpassa sig genom flexibel produktion var inte tillräckliga. De snabba svängningarna på marknaden kunde mötas av extrem flexibilitet och ständiga förändringar men för att styra marknaden krävdes en för modernismen främmande logik. Också i fabrikena höll den gamla ordningen också på att upplösas – den ur produktionssynpunkt framgångsrika fordistiska produktionens brister blev allt tydligare. Arbetet upplevdes alienerande och meningslöst, bristen på medbestämmande var akut och själva arbetsdelningen farligt antagonistiskt med ledning på ena sidan och det organiserade massarbetarkollektivet på den andra. Motsättningarna kulminerade i en våg av strejker och konflikter, inte minst inom industrialismens mest avancerade gren, dess avantgarde – bilindustrin, som inte bara hotade vinsterna och produktion utan arbetets själva form.¹⁷ Överallt vägrade allt fler att finna sig i ett liv fyllt endast av meningslösa arbeten och massproducerade varor.

5.1.3 Postmodern produktion

De tidiga omstruktureringarna av produktionen som utgjorde det första svaret till modernitetens kris – flexibel produktion, decentralisering av organisationen, automatisering av tillverkning och en ökad tekniktäthet inom arbetet – var försök att genom moderna medel

¹⁵ Egen översättning från engelska: ”[...] modernity is a highly ambiguous phenomenon with tremendous achievements and potentials and copious problems and disasters.”

¹⁶ Nick Dyer-Witheford (1999) går metodiskt igenom olika anledningar och skäl till modernitetens kris i de första kapitlen av *Cyber Marx*. Även om han tenderar att falla in i det bombastiska och pretentiösa då och då så erbjuder han trots allt en hel del intressant läsning.

överkomma krisen, att revitalisera tillverkningsprocessen genom att utveckla en postfordism. Det var ett reaktivt förhållningssätt, en kvantitativ metod att lösa ett i grunden kvalitativt problem. Det var först genom introduktionen av allt mer avancerad informationsteknologi i produktionen och den nya hanteringen och användandet av kunskap och information paradigmskiftet inleddes.¹⁸

Det är viktigt att förstå att skiftet från modernitet till postmodernitet är en pågående process, en historisk epok går inte i graven över en natt.¹⁹ Det är i en schizofren tid vi lever, tillsynes fast mellan ett slut och en början. Men informationaliseringsprocessen innebär en omdefiniering av produktionsprocessen i sig själv. "Precis som all produktion under moderniseringsprocessen tenderade att bli industrialiserad, tenderar postmoderniseringsprocessen att göra all produktion till en produktion av tjänster och att bli informationaliserad." (Hardt och Negri, 2003, s 242) Detta är den kvalitativa förändringen som paradigmskiftet från moderniteten till postmoderniteten har fört med sig.

I rörelsen från den byråkratiska relationen mellan ledning och arbetare till den nya mellan företag och medarbetare har motstånd och kritik kunnat assimileras. Där den tidigare erbjöd antagonism, stelhet och små möjligheter till personlig utveckling skapar den senare en miljö av interaktivitet där kreativitet uppmuntras. Marknadens dynamik, arbetets negativa och destruktiva sidor absorberas och möts genom skapandet av komplexa sociala nätverk inom vilka företag och människor integreras i samarbete och konkurrens. Lagarbete och självständighet, ansvar och medbestämmande, kreativitet och mobilitet präglar den nya relationen mellan arbete och produktion. Skillnaden mellan de två är större än bara en skillnad i ord.²⁰

¹⁷ Se bland annat Wright (2002) för mer information om strejker och konflikter inte minst i sjuttioalets Italien, och om hur arbetarnas kamp spred sig till övriga delar av samhället. Wrights artikel innehåller också mycket information om kapitalets tidiga svar på denna kris.

¹⁸ Se Castells (2000) sidan 186ff.

¹⁹ Enligt Kellner (2000) handlar modernitet och postmodernitet om historiska epoker medan modernism och postmodernism är filosofiska och konstteoretiska begrepp. Dessa delar drag från varandra, de hör ihop men de utgör inte oskiljbara delar av varandra. Därför har jag valt att använda begreppen modernitet och postmodernitet när jag talar om de olika paradigmen.

²⁰ Många har kritiserat postmodernitetens förespråkare för att sprida dimridåer och ställa floskler på floskler i ett försök mörklägga ett förtryck och en exploatering av arbetare som faktiskt inte bara fortsätter utan också på många sätt blivit mycket värre. De är falska profeter. Många studier visar hur arbetet faktiskt inte befrias eller förbättras genom detta påstådda paradigmskifte - korttidskontrakt och vikariat har gjort arbetet mer temporärt och flyktigt, det har blivit osäkrare och den individuella arbetaren mer utsatt genom bland annat olika former av inhyrning, det blivit än mer simplificerat och slentrian samtidigt som bristande ansvarstagande från arbetsgivaren blir norm och inte undantag. Arbetet har förlorat mycket av det institutionella skyddet som det byggde upp under moderniteten. Detta ser vi både i de mest avancerade likväl som i de minst avancerade ekonomierna i världen. Se bland annat Powers (2000) eller de journalistiska reportagen från en av den globala kapitalismens mörkare sidor - sweatshops i Sydostasien i Klein (2000).

Inom den postmoderna informationsarbetsprocessen spelar kunskapshandling, informationsbehandlingen och kommunikation en central och avgörande roll, dessa genomsyrar produktionsprocessens alla beståndsdelar, vi ser detta inte minst i uppsvinget inom informatikämnet av litteratur som behandlar Knowledge Management och andra former för koordination av kunskapsresurser. Den postmoderna fabriken är ett system av ”värdeproduktion och cirkulation vilkas olika noder och funktionssekvenser är integrerade i geografiskt utsträckta och socialt komplexa värdekedjor” (Dyer-Witheford, 2002, s 10)²¹ som sammanbinds genom sociala relationer. Produktionens decentralisering genom nätverk (både interna och externa nätverk, globala och regionala) och uppdelningen av arbetet i självständiga grupper, vilken vi ser i industrin likväl som i servicesektorn och i det immateriella arbetet, skapar en överblickbarhet och komplexitet som förlägger dess styrning bortom det moderna systemet disciplinära verktyg. Det är omöjligt för det postmoderna företaget till skillnad från den moderna ledningen att disciplinera sina arbetare till att göra rätt. Eftersom de sociala relationerna upprättas och bibehålls autonomt av dem som konstituerar dem, genom informellt tillskansad kunskap och förståelse, måste företaget socialisera sina medarbetare så att de själva vet vad som skall göras och självmant gör det.²²

Postmodern produktion är beroende av socialiserade arbetare som fristående skapar och återskapar de förutsättningar som frigör den kreativa, skapande kraft som är immanent hos myllret²³. Produktionen utvidgas, den överskrider den snäva ekonomiska meningen till att inkludera språk, subjektivitet, känslor och begär, till att subsumera samhället i sin helhet och tillägna sig det skapande som sker i vardagslivet. Den postmoderna produktionen är lika mycket en produktion av tjänster, service och varor som en produktion av sociala relationer och inte minst en intim relation mellan arbete och kapitalism. I denna cykel av social produktion och reproduktion utgör abstrakt kunskap, språk och kommunikation i samarbete, den huvudsakliga produktionskraften.²⁴ En kraft som inte kan disciplineras men väl kontrolleras.

²¹ Egen översättning från engelska:” [...] value production and circulation whose various nodes and sequences of functions are integrated in geographically extended and socially complex 'value chains'.”

²² När det gäller socialiseringen av arbetare och de sociala relationernas konstruktion se Arvidsson (2002)

²³ Myllret är ett klassbegrepp och en kraft. Det är en helhet av singulariteter, alltid produktiv och alltid i rörelse, en kraft som inte bara vill “[...] expandera, utan, över allt annat vill den skaffa en kropp: myllrets kött vill förvandla sig själv till det Allmänna Intellektets kropp.” (Negri, 2002, s 2) Hardt och Negri, 2003, ger en översiktlig förklaring av myllret (obs i Imperiet har de svenska översättarna valt det kvantitativa och stela ordet mängden när de översatt multitude); för en mer djupgående analys se Negri (2002).

²⁴ Se Virno (2002).

Modernitet	Postmodernitet
<i>Industrialisering av all produktion; fabriken utgör modellen för all organisering, den symboliserar vetenskapens och den rationella människans triumf.</i>	<i>Informationalisering av produktion, nätverket som organisationsmodell, det produktiva samarbetet mellan människor, företag och organisationer.</i>
<i>Arbetsrelationen präglades av antagonism, styrning och motstånd, ledning och arbetare; alienerande, simplificerat, statiskt men tryggt.</i>	<i>Samarbete, medbestämmande och konkurrens, företaget och medarbetarna; kreativt, interaktivt, mobilt och osäkert.</i>
<i>Produktionen av varor är centralt, tjänster och information står i underordnad relation till varan, de kopplas till varuproduktionen.</i>	<i>Produktionen av varor är en produktion av tjänster, underordnad kunskapshantering och informationsbehandling.</i>
<i>Arbete och maskiner är de viktigaste produktiva krafterna; bundna till specifik plats och tid.</i>	<i>Abstrakt kunskap är den huvudsakliga produktiva kraften; återskapas i de sociala, samhälleliga relationerna.</i>
<i>Marknaden är stabil, styrs av rationella behov som kan tillgodoses genom standardisering och massproduktion.</i>	<i>Marknaden är dynamisk och i förändring, beroende av intressen och begär som kan kontrolleras.</i>
<i>Disciplinsamhälle - regler och lagar bestämmer hur saker ska göras; slutna rum, avskärmade och fränkopplade; makten är transcendent, den disciplinerade människan.</i>	<i>Kontrollsamhälle - koder styr möjligheter, rörelse och handling; öppna rum, inhägnade och begränsande; maktutövning är immanent, den självdisciplinerande människan.</i>

Tabell 1 Modernitet och postmodernitet i jämförelse

5.2 Kontrollsamhället

I takt med att ekonomin förändras håller också samhället i stort på att förändras; det gamla samhället håller på att försvinna och ett nytt samhälle ta dess plats, med nya metoder och mekanismer för kontroll. Förståelse av skillnaden mellan det gamla och det nya samhällets former av disciplin och kontroll är väsentlig för arbetet.

De stora institutionerna och instängningsmiljöerna som tillhörde moderniteten och den moderna suveräna staten som Foucault kallade för det disciplinära samhället, var slutna, disparata miljöer med egna uppsättningar av regler och normer. De var oberoende system med egna variabler, när en människa gick från ett system till det nästan stöptes hon om på nytt, hon fick ständigt börja om från noll. Gilles Deleuze beskriver denna process i sitt korta men briljanta postskriptum:

Individen passerar ständigt från en stängd miljö till en annan, var och en med sina egna lagar: först familjen, sedan skolan ("du är inte längre hemma"), sedan kasernen ("du är inte i längre i skolan"), sedan fabriken, i sinom tid sjukhuset och till sist kanske fängelset, instängningsmiljön par excellence. (Deleuze, 1998b, s 195)

Även om resterna efter disciplinsamhället finns kvar så har vi faktiskt redan lämnat det, det har upphört att känneteckna oss. De reformer som vi idag ser det disciplinära samhällets sociala institutioner (skolan, sjukhuset, fabriken med flera) genomgå är endast administrationen av deras dödskamp. "Reformera skolan, reformera industrin, sjukhuset, armén, fängelset; men var och en vet att dessa institutioner är slut [...]" och reformerna handlar bara om att "[...] hålla folk sysselsatta tills dess att de nya krafter som knackar på porten har inrättat sig" (Deleuze, 1998b, s 196). Det är ett sätt att ge samhället tid att inrätta sig i postmoderniteten.

Institutionernas faktiska och imaginära murar skapade förutsättningarna för effektiviteten i de disciplinära logikerna, samtidigt som de satte gränserna för den. Murarna skapade det rum som utgjorde punkten utifrån den disciplinära logiken förmedlades samtidigt som de begränsade dess vidare spridning. Den postmoderna produktionsprocessen och de sociala relationerna som bär den har upplöst gränserna mellan det interna och externa, den disciplinära logiken verkar inte i värld av öppna rum fyllda av konstant rörelse, förändring och modulation. Den informationaliserade produktionens logik är en av kontroll och inte disciplin; kontroll reglerar vad som får göras, disciplin hur det skall göras. Det är ur denna logik som vi ser kontrollsamhället ta form.

Att det disciplinära samhället slutade känneteckna oss och de sociala institutionernas kris innebär inte disciplinens slut utan att den förflyttade sig till den immanenta nivån. I kontrollsamhället är disciplinen mindre transcendent men det den förlorat i direktet har den mångfaldigt vunnit när det gäller subtilitet och spridning. Vi ser hur "disciplinsamhällets transcendent drag förlorar i betydelse medan dess immanenta sidor framhävs och generaliseras" (Hardt och Negri, 2003, s 277), hur den disciplinerade människan transformeras till den självdisciplinerade. Den självdisciplinerade människan beordras inte att agera, det krävs ingen yttre röst, disciplinen är "något i stil med ett inre tvång som är oskiljbart från vår vilja, immanent i och omöjligt att skilja från vår egen subjektivitet" (Hardt och Negri, 2003, s 276). Det är genom att tillhandahålla och undanhålla koder tillgängligheten till kontrollsamhällets öppna rum regleras. Det är koderna som styr vad får göras, var rörelse

och handling är tillåten och var den är otillåten. I kontrollsamhället utökas denna kontroll ständigt genom en kontinuerlig inhägnad av nya öppna rum. De inhägnade öppna rummen är ett slag mänsklig motsvarighet djurreservat där kreativitet, samarbete och val är underordnade de kontrollerade och på förhand givna förutsättningarna. De är kontrollsamhällets motsvarighet till de disciplinära institutioner och de konstituerar de sociala relationernas reella underordning.

5.3 Det allmänna intellektet

Det allmänna intellektet är en modell för hur kunskap produceras och reproduceras, det är viktigt att känna till kunskapens tillkomstprocess för att kunna förstå kontrollens betydelse inom den postmoderna ekonomin. I detta avsnitt belyser jag just kunskapens roll och tillkomstprocess. Kontrollsamhällets mekanismer återkommer jag till i avsnitt 5.6.

Kunskap utgör idag den huvudsakliga produktiva kraften. Beroendet inom produktionen av de levande robotar eller den råa fysiska kapaciteten som arbetskraften konstituerade under moderniteten är idag på väg bort. Idag ser vi hur en ny form av arbetskraft tar plats allt eftersom produktionsprocessen förändras, den sofistikerade integrationen av automatiska system ställer ökade krav på intellektualisering av arbetskraften. Introduktionen av maskiner²⁵ i produktionsprocessen och den tilltagna informationaleringen och automatisering av arbetet medverkar i stor grad till att det abstraheras. Produktion blir till ett spel, en förståelse och manipulation av symboliska värden, system och språkliga konstruktioner som återfinns i produktionens varje beståndsdel.²⁶ Vi ser detta lika mycket på de automatiserade fabriksgolven eller kontoren som i de högteknologiska eller vetenskapsintensiva sektorerna av samhället.

Det är ett misstag att tro att den kunskap som krävs för produktionen och dessutom utgör dess avgörande produktiva kraft är det samma som vetenskap eller det vetande som förknippas till universitet och utbildningar. Det synsätt är lika begränsande som att se informationsrevolutionen som ett fenomen begränsat till IT-sektorn. Denna nödvändiga kunskap, som är lika mycket teknologiskt kunnande som till exempel social kompetens och know-how, är ett resultat av pågående samhällsliga processer i vilka kunskapsnivån ständiga

²⁵ Karl Marx beskrev maskiner på följande sätt i Fragmentet om maskiner: "De [maskiner] är produkter av den mänskliga industrin; de är naturligt material som omvandlats till verktyg för den mänskliga viljan över naturen eller för dess förverkligande i naturen. De är *verktyg för den mänskliga hjärnan, skapade av den mänskliga handen*; vetandets objektiverade kraft." (Marx, 2002, s 53)

²⁶ Gällande kunskapens roll inom dagens produktiva processer se bland andra Virno (2002) eller Arvidsson, (2002).

flyttas framåt, uppåt, genom det kollektiva skapandet. Denna kunskap produceras inte i den enskildes hjärna (även om enskilda kan ha stort inflytande över skapandet av särskilda innovationer) utan den föds ur en socialisering av det kollektiva vetandet, det allmänna intellektet. Lika lite som vidden av denna, av Paolo Virno kallade, massintellektualitet²⁷ kan begränsas till en akademisk eller teknologisk elit kan dess skapande och återskapande begränsas till samhällets institutioner eller företagens produktionsprocesser. Det är i vardagslivet som massintellektualitet föds och skapas och det är i vardagslivet som det allmänna intellektet socialiseras av arbetskraften.

Vi ser exempelvis hur den ökade teknologiseringen av samhället idag leder till att den kollektiva teknologiska kunskapsnivån ökar; vi lär oss själva att använda datorer, att kommunicera genom dem och att skapa med dem, färdigheter som kommer till användning inom produktionen och bidrar till skapandet av värde. Det allmänna intellektet är en för kapitalet gratis kunskapsresurs skapad i människors vardagsliv. Lönearbete är idag endast en del av produktionsprocessen, det är en kugge i ett maskineri där all mänsklig aktivitet är en del. Allt eftersom kunskap övertar rollen som den viktigaste produktiva kraften och blir en odelbar del av den totala processen så flyttar produktionen bokstavligen ut ur fabriken och in i samhället.²⁸

Inom informatik ser vi hur det allmänna intellektet fungerar som en slags kollektiv förförståelse²⁹ som möjliggör utveckling och användande av allt mer komplicerade informationssystem. Utvecklingsarbetet av till exempel ett informationssystem eller ett program är en kollektiv process som inte bara innefattar dem som arbetar direkt med ett projekt utan även samhället i stort. Å ena sidan har vi programmerarnas och systemutvecklarnas kunskaper, de är inte tagna ur luften, de är produkten av tidigare erfarenheter, direkta eller indirekta, från liknande projekt men också av existerande objektiverad kunskap – befintliga program, problemlösningar, metoder et cetera. Men ännu viktigare är den förståelse som finns hos de ständigt växande skaror av användare för hur en dator rent praktiskt används. Donald A. Norman (2000) beskriver vikten av intuitiv förståelse av hur saker fungera, användandet av etablerade interface till exempel är en metod för att

²⁷ Enligt Virno: "Massintellektualitet – som en ensemble, som en social kropp – är en förvaringsplats för de levande subjektens odelbara kunskaper och för dessa subjekts språkliga samarbete." (Virno, 2002, s 60) Massintellektualitet är det allmänna intellektet socialiserat av myllret; det är en kvalitet och kännetecknen för hela den postmoderna arbetskraften.

²⁸ Under den postmoderna kapitalismen tenderar samhället att ta formen av social fabrik, en fabrik som aldrig stänger och arbetet aldrig upphör. Vi deltar alla i ständiga värdeskapande processer som är så inbäddade i vårt medvetande att vi inte ens är medvetna om dess existens. Den sociala fabriken tvingar allt in i de rådande penningrelationerna, subkulturer blir marknadsgrupper och konst blir varor. För information om den sociala fabriken se exempelvis Stockholms Autonoma Marxister (2002) eller Dyer-Witheford (1999).

²⁹ Gällande förförståelsens betydelse för socialisering av ny information se den infologiska ekvationen av Börje Langefors (1995). Förförståelse utgör en av grunderna i ekvationen tillsammans med tid, motivation och data.

skapa denna förståelse. Det handlar inte om att använda ett visst företagspatenterade lösning utan om ett ständigt utbyte av idéer, formellt eller informellt. Det är lika orimligt att tro att exempelvis Linux bara råkade få ett Windows-liknande utseende som det är att tro att piratkopieringsrörelsen kunde ha växt sig så stor utan att användningen av Internet etablerats långt tidigare.

Så om vi betraktar utvecklingsarbetet detta kollektiva perspektiv är det inte en slump att varje generation av ett program både kan bli mer komplext och mer avancerat samtidigt som det blir lättare att använda. Den ökade samhällsliga kunskapen gör allt svårare utvecklingsprocesser möjliga och lättare vilket i sin tur leder till att ny teknologi görs tillgänglig för allt större grupper av människor.

5.4 Territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering

De två centrala begreppen i min frågeställning är rörelse och stabilitet. Förståelse av dessa begrepp är väsentligt för att förstå uppsatsen. I denna del kommer jag utifrån ett teoretiskt perspektiv gå igenom vad dessa begrepp innebär och medför. För att förstå stabilitet använder jag mig av territorialisering och för rörelse deterritorialisering. Begreppet reterritorialisering är en symbios av de två tidigare, det är den avstannade rörelse, den nya ordningen.

Begreppen territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering är hämtade från 1227 - Traktat om nomadologin: krigsmaskinen (hädanefter endast Nomadologin), ett utdrag ur Gilles Deleuzes och Felix Guattaris verk Tusen plåtår. Verket som publicerades redan 1980 är fortfarande lika förbryllande och aktuellt. Nomadologin är en hallucinogen men samtidigt befriande knivskarp resa av uppgörelser och möjligheter vars mening kan summeras genom Deleuzes trotsigt intervju svar: "Filosofi, inget annat än filosofi" (Deleuze citerad i Wallenstein, 1998, s 180). Jag använder mig av dessa begrepp som verktyg för att förstå de centrala processerna i uppsatsen - kontroll och motstånd.

5.4.1 Territorialisering

Territorialisering är en konstituerande kraft, den ockuperar och sluter rum och gör dem interna. Precis som ordet påvisar är territorialisering ett skapande av territorium. Den är en tyngdkraft, en gravitet som drar det omkringliggande till sig och samlar det. Ett territorium är en interietet, det inre skiljt från det yttre. Territorialisering är med andra ord ett skapande av

slutna rum. Det slutna rummet, omgärdat av väggar, murar och tydlig gränser, sammanbundet med andra rum genom vägar och kanaler, är tagit i besittning, det är räfflat. Dessa räfflingar är koder som begränsar hastighet, reglerar cirkulation och relativiserar rörelsen. Genom att räffla rum skapas stabilitet, relationerna mellan olika variabler reduceras till ekvationer som är situationsoberoende. Det slutna rummet är fyllt av mätbara konstanter. Som en damm inordnar de hydrauliska krafterna i ledningar och rör fångar det räfflade rummet in alla typer av flöden. Det förhindrar uppkomsten av turbulens och konstituerar den stabila kontrollen över krafterna.

Statsbildning, upprättandet av en statsapparat, är en form av samhällelig territorialisering. Staten är samhällets gravitationskraft genom vilken samhällets element finner sin plats, den skapar en inre gemenskap som utgör grunden för dess maktutövning. Denna maktutövning sker i det öppna där det är tydligt vem som har auktoritet och var gränserna för befogenhet går. Möjligheterna till maktutövning bygger på en ömsesidig acceptans av det binära förhållandet som styrande och styrda utgör, föreställningen av den rationella samhörigheten.

Dessa föreställningar spreds av ett ökande antal statsanställda och av tidningar befordrade med tåg och ångbåtar. Industrialiseringen var en förutsättning för att sprida det nationella budskapet, vilket i gengäld erbjöd det industriella samhället en ny gemenskap sedan de gamla byarna brutits sönder. (Lagerberg, 2000, s 82)

Den process som territorialisering utgör är en process som kräver erkännande. Staten som interioritet har en benägenhet reproducera sig själv, att skapa likhet i sin form och vänder sig till "offentligheten för att få erkännande (det finns ingen dold stat)" (Deleuze och Guattari, 1998, s 75). Staten erkännande kommer genom tankens igenkännande av dess auktoritet över dess territorium. Tanken känner igen den statliga formen och associerar den direkt med maktutövning och auktoritet, samhällskontraktet som bland andra Thomas Hobbes talade om lever vidare utan alla behöver betänka det.³⁰ Men lika mycket som statsapparaten är beroende av det inre, är den beroende av det yttre, av sina gränser, av slutet på det rum den utgör. Staten är otänkbar utan det yttre. En stat utan yttre gränser upphör att vara en stat, åtminstone som vi känner den.

³⁰ När det gäller samhällskontraktet se bland annat Leviathan av Thomas Hobbes, sammanfattning och utdrag i Skirbekk och Gilje (1993) sidorna 257-276.

5.4.2 Deterritorialisering

Territorialisering är en långsam rörelse, den bromsar upp och begränsar. Snabbhet, hastighet och rörelse inrutas i en värld av klart definierade möjligheter. Men precis som det inre inte existerar utan det yttre, existerar inte territorialisering utan sin motsatta kraft deterritorialisering. Deterritorialisering är en exterioritet, det är ett skapande av det öppna rummet. Där territorialisering skapade stabilitet och ordning genom begränsning skapar deterritorialisering instabilitet och förvandling genom en måttlös mångfald.

Öppna rum är heterogena och odefinierbara i omfång och storlek. Det är flyktiga med en temporär geografi och typografi, obeständiga i ett tillstånd av konstant förändring. Det är det slutnas negation. Om det slutna rummets analogi var dammen så är det öppna floden. Öppna rum är situationsbundna, i sig själv och till sin omgivning på samma sätt som floden och dess banker påverkas av torka och regn. Riktning, hastighet, rörelse i det öppna rummet är inga konstanter, utan variabler som får sina kvaliteter beroende av nuläget. Denna föränderlighet gör det omöjligt att besitta det öppna rummet, det går endast att befinna sig i det och förflytta sig med det genom dess intermezzon och omstarter. Punkter uppnås endast för att lämnas.

Deterritorialisering skapar det yttre genom att avkoda rummet. Genom sin turbulens och virvelrörelse griper tag i rummet bryter den upp räfflingar och gör rummet slätt. Den raderar tidigare relationer och kastar status, titlar och privilegier över ända. Det gamla som har varit avkodas och kvar finns endast möjlighet och potentialitet. Henri Lefebvre talar om det urbana rummet, stadsmiljöns öppna rum, som en plats där "[...] en folkmassa samlas, objekt hopas, en fest utvecklas, en händelse, förfärande eller behaglig, utspelas" (Lefebvre, citerad i Bergman, 1974, s 320). Händelser som befinner sig bortom värden som det sanna eller det goda, de är i ett tillstånd av amoral, de bara är. Deterritorialisering slår sönder både bilden (moralen) och kopian (lagen).³¹

Det yttre sett från det inre finns bara i negationer, det konstitueras bara av vad det inte är. Det territorialiserade tillståndet är normen efter vilken allting mäts, det finns inga värden utanför det mätbar. Utanför den inre gemenskapen finns de andra, "de vi inte är", bortom lagen finns laglösheten och bortom ordningen finns oordningen. Världen ställs upp i binära motpoler, ur vilka det är enkelt att ta rationella beslut. Men deterritorialisering fungerar inte binärt, utan genom mångfald. Vi fortsätter med de tidigare exemplen – utanför gemenskapen finns vår

³¹ För information om relationen mellan lag och moral och moralfilosofi läs exempelvis Kant. Eller håll tillgodo med detta citat från Nietzsche: "Lagen har alltför mycket bismak av moral." (Nietzsche, *Der Wille zur Macht*, nr 630, citerad i Deleuze och Guattari, 1998, s 90)

avlägsna släkt, våra vänner, våra allierade och våra fiender, bortom lagen finns rättvisan och friheten men även förtryck och kaos, bortom ordning finns möjligheter, kreativitet men också fattigdom och utarmning. Bakom varje variabel döljer sig inte en konstant utan en myriad av dörrar och passager.

Deleuze och Guattari beskriver i *Nomadologin* deterritorialiseringens motsvarighet till statsapparaten som en krigsmaskin. Krigsmaskiner finns överallt och hela tiden, de existerar vid interietens marginaler, som lokala gatugång i storstädernas getton eller minoritetsgrupper (de är fast mellan den inre gemenskapen och de andra) som kräver sina rättigheter men också som världsomspännande organisationer som har stor grad av självständighet mot statsapparaten. Det kan röra sig om storföretag, ”det militärindustriella komplexet”, kyrkor och trossamfund med flera.³² Gemensamt för dem är att de står i opposition mot staten och att de samtliga strävar efter att riva de slutna rummen och skapa nya möjligheter. Det är viktigt att förstå att en krigsmaskin inte skapar möjligheter som är lika för alla, den eftersträvar inte en universell jämlikhet per definition. En krigsmaskin agerar utifrån de människor som konstituerar den, varken mer eller mindre.

En krigsmaskin binds samman genom rhizom, omvägar, hopp och underjordiska passager. Det finns inga varaktiga vägar för kommunikation eller förflyttning, de är informella och dolda från offentlighetens ljus.³³ Krigsmaskinernas existens är fylld av hemligheter. Den till skillnad från statsapparaten kräver inte något erkännande av makt. Men krigsmaskinen utgör en instabil maktform, den saknar statsapparatens konstituerande drag. För att överleva tvingas krigsmaskinen till ständig innovation och ständiga metamorfoser, till försätta sina egna variabler i kontinuerlig variation.

Statsapparatens användning av våld sker i passiv form, det handlar om poliser och fångvaktare, beivring och övervakning, för krigsmaskinen däremot är våldet aktivt, det är kriget. Krig är en oerhörd deterritorialiserande kraft, bokstavligen talas rivas det gamla ner och förstörs. Men krigets kraft är också mycket svår kontrollerad, när som helst kan dess energi slå tillbaka och förgöra förgöraren. Således är kriget, namnet till trots, även för krigsmaskinens en sista utväg, en oundviklig väg att vandra för att det öppna rummet skall tillåtas existera och växa.

³² Se Deleuze och Guattari (1998) sidan 75.

³³ Kommunikation skiljer sig avsevärt mellan statsapparaten och krigsmaskinen. Inom staten är den öppna, formella prioriterad och för beslutsfattande nödvändigt. Protokoll, formulär, arkivering et cetera är absolut väsentliga för att beslut skall vara giltigt. Inom ett företag, eller ännu bättre en kriminell organisation är den formella kommunikationen ett hinder och öppenhet en svaghet.

Om kriget är en nödvändighet följd, är det för att krigsmaskinen stöter mot Stater och städer, liksom mot krafter (räffling) som motsätter sig det positiva syftet: då får krigsmaskinen Staten, staden, hela den statliga och urbana sfären, till fiende, och antar som sitt syfte att förstöra dem. Därav kriget: att förinta Statens trupper, att förstöra Statsformen. (Deleuze och Guattari, 1998, sidan 166)

5.4.3 Reterritorialisering

Statsapparaten och krigsmaskinen, territorialisering och deterritorialisering är konkurrerande krafter. På samma gång som territorialiseringen hotar att ockupera och internalisera det öppna rummet, hotar deterritorialiseringen med att riva det slutna och återge rummet sin avkodade struktur. Hur de slutna rummen bevaras är uppenbart eftersom de stabila i sig själva, men hur kan det deterritorialiserade rummet bevaras? Enkelt sagt händer en av två saker; antingen besegrar staten krigsmaskinen och införlivar den i sitt territorium eller så fortsätter krigsmaskinen att expandera sitt öppna rum till dess att det omger hela världen, till dess att ingen statsapparat längre utgör hot mot maskinen.

Här i ligger paradoxen med krigsmaskinen, när den besekrat statsapparaten kan den inte längre fortsätta växa, den kan endast konstituera sin makt. För att konstituera sin makt måste den återkoda rummet, ge det en beständig kvalitet. Den går från att vara en deterritorialiserande kraft till att vara en reterritorialiserande sådan. Reterritorialisering är en skrämmande hybrid av territorialisering och deterritorialisering.

Territorialisering är arbete och verktyg, det ordnade och förnuftiga medan deterritorialisering är den fria handling och vapen, det kreativa och det omvälvande. Reterritorialiseringen skapar nya kombinationer när den sammanfogar motsatserna med varandra; det fria arbetet, där kreativiteten och kunskapen suggs upp i det nya produktionssystemet som vi ser ta form i den postmoderna ekonomin (se 5.1.3); vapen blir verktyg när kriget blir ett normaltillstånd för världen och det enda medlet som finns för att fred.³⁴ När det öppna rummet omger världen stänger det samtidigt den och det transformeras till ytterligare en paradox – det inhägnade öppna rummet.

³⁴ Kriget mot terrorismen kan se vi som ett exempel på kriget som vardag, det är ett krig som skall föras på alla fronter och av alla mot en verklig men ändå väldigt överklig fiende. Vi ser hur detta krig är fyllt av paradoxer och motsägelser – den befriande ockupationen, det pågående vunna kriget, italienska polishögkvarter i södra Irak, militära polisinsatser och polisiära krig för att ta ett par exempel.

I kapitalismen idag identifierar Hardt och Negri en deterritorialiserande krigsmaskin omformad till en reterritorialiserande världskrigsmaskin eller krigsapparat:

Historisk tenderar kapitalet att förstöra traditionella samhälleliga gränsdragningar, sprida sig till alltfler territorier och ständigt dra in nya befolkningar i sina processer. Kapitalet fungerar, med Deleuze och Guattaris terminologi, genom en allmän avkodning av flöden, en massiv deterritorialisering, och därefter genom sammanfogningar av dessa deterritorialiserade och avkodade flöden. [---] Traditionella kulturer och samhälleliga organisationsformer trampas ner under kapitalets outtröttliga marsch genom världen, i dess strävan att skapa de nätverk och vägar som ett enhetligt kulturellt och ekonomiskt system för produktion och cirkulation kräver. [...] Kapitalet sammanför alla former av värden på ett gemensamt plan och sammankopplar dem genom penningen, deras allmänna ekvivalent. (Hardt och Negri, 2003, s 273f)

Men allt eftersom reterritorialisering skapar en ny makt stiger nya motmakter fram, nya deterritorialiserande krigsmaskiner föds och nya cykler av motstånd inleds. De nya kombinationerna, hybriderna av motsatser som reterritorialiseringen skapar tas upp av de nya krigsmaskinerna som ”ofrivilligt uppfinnar och ackumulerar laddningar av vetande och virtuella handlingar som kan användas av andra, detaljerade men likväl lätta för andra att använda i nya sammanhang” (Deleuze och Guattari, 1998, s 145). Maskiner, teknologi och kunskaper övertas och används som vapen och verktyg i kampen mot den nya världsordningens nätverk av infångningsapparater, mot den nya inhägningen.

5.5 Peer to Peer-system

För att förstå hur piratkopieringsrörelsen fungerar rent praktiskt har jag valt att gå igenom hur Peer to Peer-system verkar, hur de är uppbyggda och strukturerade. En annan aspekt av förståelsen av piratkopieringsrörelsen är dess teknologiska motståndskraft som existerar inom de nätverk som används. Den rhizoma³⁵ kvalitet som P2P-systemen har är en del av vad som

³⁵ Rhizom är ett begrepp hämtat från biologin, det introducerades till en bredare publik av Deleuze och Guattari som använde sig av det som ett centralt begrepp i Tusen Platåer (1980). Ett rhizom är ett rotsystem, ett underjordiskt sammanbundet överlevnadssystem som finns hos vissa typer av växter till exempel ormbunken. Det är ett system av knölar och lökar, sammanbundna med varandra genom förgreningar och förlängningar. I ett rhizom finns det en ständig tillgång till nya vägar och flyktlinjer som skapar en sorts osårbarhet för det totala systemet ur ett holistiskt perspektiv. Även om enskilda delar kan skadas eller slås ut så klarar sig helheten. Så länge som det finns nya vägar för ormbunkens rotsystem att sprida sig på så kommer den att anpassa sig till bortfallet av plantor och förgreningar. Ett rhizom skickar ständigt ut nya skott, det växer hela tiden och det är

gör piratkopieringsrörelsen så stark och svår att stoppa. Rhizomens styrka ligger i att de varken har original eller kopia, det finns ingen hierarkisk ordning mellan delarna. Alla delar är lika mycket ursprung som efterföljare, de är alla besläktade och sammanknutna med varandra utan att kunna spåras tillbaka till en enskild källa. Till skillnad från det traditionella släktskapsträdet som växer upp från roten till sin krona genom ett antal förgreningar av kvistar och utlöpare som alla kan spåras tillbaka är ett rhizom endast ”ett kraftfält av trassliga kopplingar och förbindelser” (Backström, 2002).

Peer to Peer-system (härefter P2P) brukar vanligtvis användas som ett samlingsnamn för all form av kommunikation direkt, eller åtminstone med så liten central styrning som möjligt, mellan två eller fler användare. Vissa tidiga typer av P2P kör sin kommunikation genom centraliserade noder eller servrar, vilket var fallet för exempelvis Napster. Denna typ av P2P brukar också kallas för den första generationens P2P. Men att reducera P2P till enbart kommunikation, direkt eller indirekt, decentraliserad eller centraliserad, är som att inte se den beryktade skogen för alla träden. Den andra generationens P2P, som för varje dag växer sig allt starkare³⁶, bygger på delvis helt andra principer än den första generationen. P2P idag är ett dynamiskt samarbete mellan nätverkets användare. Genom att sprida ut ge gemensamma kostnaderna för nätverket på dess alla delar krävs det inga centrala instanser överhuvudtaget, medlemmarna av nätverket står själva för kostnaderna för routing, bandbreddsfordelning och processoranvändning. Nätverket binder samma alla dessa självständiga delar genom användandet av olika applikationer – exempelvis fildelningsprogram som Kazaa, Morpheus eller Direct Connect.³⁷

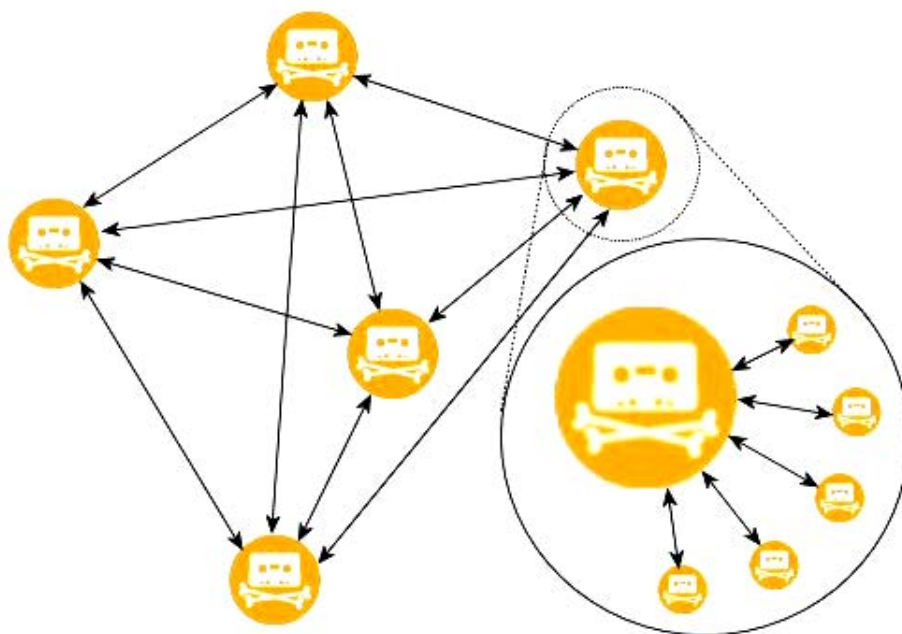
Det största nätverket och det snabbast växande är FastTrack. Bland andra använder sig Kazaa av FastTrack, det är också en stilbildare på scenen; nyare versioner av Gnutella till exempel har införlivat många av dess mest karaktäristiska drag. Ett av dessa drag är Supernodes. FastTrack är ett andra generationens P2P, det är ett decentraliserat nätverk där medlemmarna tvingas att hjälpa varandra för att få det att fungera. Nätverket har en temporär topografi, där enskilda datorer tillfälligt tar på sig rollen som ett slags fyrhorn, de blir så kallade Supernodes

notoriskt svårt att utrota. Annat rhizom kan symboliseras av råttorna som väller fram över varandra, skyddade i sin mängd och ständiga flykt.

³⁶ Det finns många olika undersökningar angående hur snabbt nätverken växer, resultatet varierar ofta beroende på om det är oberoende undersökningar eller siffror från företagen själva, men alla visar dock på en ett stort antal nerladdningar av fildelningsprogram och en ökning av användandet av dessa. Det sker ett par miljoner nerladdningar (av fildelningsprogram) varje vecka och 2002 var åtminstone 50 miljoner amerikaner användare av fildelningsnätverken. Se Ipsos (2003) eller www.kazaa.com.

³⁷ Den andra generationens P2P är ett relativt nytt tekniskt område, det befinner sig snabb rörelse och innovationsgraden är mycket hög. Vetenskapliga rapporter andra generationens P2P är en brist vara. Jag har främst använt olika Internet källor, bland annat företagens egna tekniska beskrivningar, artiklar från CNets Tech News och Wired. Se www.kazaa.com, www.gnutella.com, www.skype.com, www.cnet.com, www.wired.com med flera. Se även Lundblad (2003) om Napster och den första generationens P2P.

och hjälper de andra medlemmarna att hitta eftersökta filer. Det är kraftfulla datorer med hög processorhastighet och bredbandsuppkoppling som blir Supernodes, som Supernode hjälper den som sagt andra datorer att finna eftersökta filer. Varje Supernode har en lista över filer som finns i dess "närområde", om den eftersöka filen finns där så skickar Supernoden informationen tillbaka till den sökande som i sin tur skapar en koppling till den aktuella datorn och startar nerladdningen av filen. En Supernode deltar inte i nerladdningen av eftersökta filer utan endast i sökandet. Om filen inte finns i Supernodens "närområde" så skickar den vidare eftersökningen till en annan Supernode som i sin tur söker i genom sitt "närområde" och så vidare. Om en Supernode kopplas ner så styrs den sökande till en annan Supernode i nätverket som tar över eftersökningen.³⁸

Figur 1 Kommunikation i ett FastTrack-nätverk, mellan olika Supernodes och mellan Supernode och användare i närområde.³⁹

Fördelarna ett decentraliserat nätverk påminner om de fördelar som återfinns i de rhizomatiska systemen – nätverket har samma osårbarhet och spridningsförmåga. Precis som hos rhizom finns det alltid flera vägar öppna, ett P2P upphör inte fungera bara för att en nod

³⁸ För mer information om P2P-systemens arkitektur, se exempelvis Kazaas egna redogörelse för hur FastTrack fungerar på www.kazaa.com.

³⁹ Symbolen med kassetbandet och de korslagda benen kommer från 70-talet, det var kassetbandspirater som använde sig av denna symbol efter att kulturindustrin proklamerade att "*Home Taping is Killing Music (and it's illegal)*", de vände på resonemanget och sa "*Home Taping is Killing Business (and it's easy)*".

slås ut eller kopplas ner, det enda som sker är att kommunikationen tvingas finna en ny väg och i takt med att nätverket växer finns det alltid nya vägar att ta. Denna typ av decentraliserade nätverk har inga skalningsproblem, det kan växa konstant utan att det skapar ett problem. Med en client-serverlösning är tillväxt alltid ett problem, fler användare kräver större server, högre bandbredd, tillväxt är en kostnad, men i decentraliserade P2P är tillväxt närmast en fördel. Tillsammans med de nya medlemmarna i nätverket kommer alltid mer kraft, storlek stor alltid i förhållande till kraften eller så får det effekten att den totala datorkraften i nätverket ökar allt eftersom datorerna som ansluts blir kraftfullare. Samtidigt bidrar fler användare också till att mängden information tillgänglig för nerladdning ökar, vilket också minskar beroende av enskilda medlemmars sparade material. Risken för att endast en användare har just den filen du söker minskar i takt med att nätverket växer.

Ett problem som dyker upp med fler användare är ökade nedladdningstider, detta gäller bland annat Kazaa som har ett slags kösystem för nerladdning. Detta kan resultera i långa väntetider för nya populära filer, som exempelvis en rippad dvd-kopia av en biosuccé. Men redan idag ser hur nya program löst problemet genom att ställa det på sitt huvud, BitTorrent till exempel gör nerladdning snabbare ju fler personer det är som laddar samtidigt genom att nerladdningen sker dels från källan men också från de andra som laddar ner filen.⁴⁰ Dessa fördelar tillsammans med nya teknologier för att radera sina digitala fotspår gör P2P idealisk för piratkopieringsrörelsen.

5.6 Upphovsrätt, intellektuell egendom och inhägnad

Delens syfte är att beskriva de mer direkta och påtagliga sidorna av kontrollsamhällets stabilitet. Upphovsrätten och intellektuell egendom är centrala begrepp i en diskussion kring piratkopiering eftersom de utgör det som piratkopieringen upplöser. Jag går också igenom den process som är central för skapandet av den nya stabiliteten – nämligen inhägnad.

5.6.1 Upphovsrätt

Upphovsrätt är ensamrätt. Enklare än så går det inte att beskriva denna lagstiftning, upphovsrätten är ett statligt tilldelat och sanktionerat monopol på en vara eller process. Det är ett system för att skapa balans mellan olika intressen i samhället – rättighetsinnehavaren (i det

⁴⁰ En bra grundläggande genomgång för hur BitTorrent fungerar finns på Piratbyrån, <http://www.piratbyran.org/index.php?view=articles&id=35>

ideala fallet skaparen av varan), den enskilda konsumenten och det allmänna. Systemet ger skydd åt rättighetsinnehavaren, rättigheter åt konsumenten samtidigt som samhällliga intressen som kunskap, demokrati, insyn och yttrandefrihet garanteras åt det allmänna.

Upphovsrätten och idén om intellektuell egendom fick sitt verkliga genombrott i takt med att tryckpressen spreds över Europa. Juridik gällande upphovsrätt och intellektuella rättigheter uppkom under den tidiga kapitalismen i de italienska stadsstäderna men det var i England som den första upphovsrättslagstiftningen skrevs. Ursprungligen användes dessa lagar för att kontrollera skrivande och spridning av subversiva eller ogillade idéer. Den tidiga upphovsrätten var ett kungligt maktmedel mot monarkins och statens fiender. Men allt eftersom kapitalismen växte sig starkare och marknaden gjorde intrång i fler och fler nya domäner; i takt med att de gamla sociala relationerna förstördes och ersattes med marknadens penningrelationer; så fick upphovsrätten mer av sina nuvarande drag som ett reglerade och bestämmande av informationsflöden.⁴¹

Idag kan vi se hur detta regelverk expanderar, blir mer invecklad och detaljerat på samma gång som dess omfattning och räckvidd ökar. Genom olika harmoniserande internationella avdrag håller en global upphovsrätt på att etableras.⁴² Den intressebalans som upphovsrätten avser att skapa hotas idag av en kraftig övertviktigt åt rättighetsinnehavaren som ges mer kontroll över spridning, förfogande samt användning av det upphovsrättsskyddade materialet. Vi ser idag hur kraven på originalitet minskar (vilket paradoxalt nog inte betyder att exempelvis musik blivit mer originell), hur idéer och fakta kan patenteras, hur formerna för konsumtion och användning regleras och i vissa fall blir kriminell. I takt med att det marknadsekonomiska tänkandet blir dominant så slutar upphovsrätten att stimulera skapande och att vara en tillgång för de samhällliga intressena och den reduceras till ett slags investeringsskydd.

Idag är information⁴³ en vara. Även om information är en mer svårbehandlad vara eftersom den traditionellt har knutits till andra intressen förutom just de ekonomiska så är information just bara en vara bland många andra. Som vara är information, och detta är viktigt att påpeka, i sig själv värdebärande; information kan, genom marknadens processer, tillskrivas ett bytesvärde på samma sätt som en bil eller tjänst kan tillskrivas bytesvärde. För att ett

⁴¹ Gällande upphovsrättens och den intellektuella egendomens ursprung och spridning se bland annat Boyle (2003), Söderberg (2002) och Johnson och Post (1996).

⁴² Ett viktigt steg mot en global upphovsrätt togs när Världshandelsorganisationen, WTO, beslutade om TRIPS-fördraget efter den så kallade Uruguayrundan 1986-1994. Fördraget är tillgänglig på WTO's hemsida, se den förenklade versionen: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm7_e.htm.

bytesvärde skall kunna upprätthållas så krävs det att finns någon slags brist förknippad med varan, en begränsning i dess spridning och tillgänglighet. Här ligger paradoxen för information som vara. I och med att kostnaderna för digitalisering och kopiering av information närmar sig noll och samtidigt som nya komprimeringstekniker, bredbandskommunikation och fildelningsnätverk gör global massspridning möjlig för relativt marginella kostnader så upphör information effektivt att vara en bristvara. Paradoxen ligger med andra ord i att samtidigt som information behandlas som en värdebärande entitet så har den blivit mer allmän och tillgänglig än någonsin tidigare.

5.6.2 Intellectuell inhägnad

Den först inhägnaden skedde på den engelska landsbygden, det var en inhägnad av allmänningarna kring vilka byarna var organiserade. Inhägnaden, som bokstavligen talat satte upp stängsel och staket och på så sätt hägnade in land, innebar en förvandling av det allmänna till privat egendom. Öppna fält omvandlades till hagar, genom privatisering skulle folket räddas från fattigdom, elände och misär, från det som blivit känt som "allmänningarnas tragedi". Endast genom privatisering kunde de rätta incitamenten för tillväxt och välstånd, det privata ägandet skulle lyfta allmogen ur sitt helvete hette det. Det är inte konstigt att inhägnaden av den engelska landsbygden också har kommit att kallas för de rikas revolution mot de fattiga.⁴⁴

Den först inhägnaden är sedan länge över men dess logik har på nytt tagits upp och idag pågår en andra inhägnad. Den andra inhägnaden är en inhägnad av intellektet och tanken, den är en rörelse för att skapa nya former av ägande och utvidga de egendomsformer som redan existerar. Denna rörelse sträcker sig bortom det reella in i det abstrakta, till domäner och områden som tidigare sågs som allmänna eller åtminstone ovarufierbara – våra gemensamma gensekvenser, traditionella grödor som odlats fram av generationer av bönder, affärsmetoder och språket i sig självt⁴⁵. Precis som målet för den första inhägnaden var en omvandling av den allmänna marken till privat så är den andra inhägnadens mål en privatisering av våra

⁴³ Jag känner naturligtvis till distinktionen mellan information och data som den presenteras av Langefors, men jag väljer att använda mig på ett naivt sätt. Information blir i min text ett samlingsbegrepp för alla slags immateriella produkter såsom dataprogram, kulturyttringar och liknande.

⁴⁴ För en snabb genomgång av den första inhägnaden se Boyle (2003).

⁴⁵ Det är idag möjligt att äga ord och fraser, äga delar av vårt gemensamma, kollektivt utvecklade språk är nu till salu. Nike äger bland annat "Just do it" och Fox News äger "Fair and balanced". Allt oftare hör vi hur talas om hur författare, artister, organisationer stäms för varumärkes intrång eller förvanskning. Just Fox News försökte stämma komikern Al Franken för användandet av deras skyddade fras "Fair and balanced", se New York Times: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C00E7DA1339F935A1575BC0A9659C8B63>. Ett annat exempel är hur Västtrafik försöker stoppa Erik Ljungblads kritiska hemsida Västtragik. Det är naturligtvis inte kritiken som Västtrafik vill komma åt när de anklagar Ljungblad för varumärkesintrång utan de vill bara undvika förvirring, det skiljer trots allt bara en bokstav. Se <http://www.vasttragik.se> och <http://www.vasttrafik.se>.

intellektuella allmänningar. När den intellektuella egendomens former förändras, förstärks, så se vi hur viktiga samhällsintressen går förlorade; förlängningen av patentlängden till exempel innebär dels att rättighetsinnehavaren kan fortsätta sitt monopol men också att eventuell utveckling och förnyande användning hindras. Idéer och fakta, samlingar av data är nu möjliga att patentera, skydda, äga trots att de i sin natur motsätter sig exklusivitet. Thomas Jefferson beskriver målande idéernas smittsamma och kollektiva natur: "[...] en idé, vilken en individ kan exklusivt äga så länge som han behåller den för sig själv; men i ögonblicket som den avslöjas, tvingar den sig i allas besittning, och mottagaren kan inte göra sig av med den" (Jefferson, citerad i Boyle, 2003, s 53)⁴⁶. Detta utgör ett stort problem för rättighetsinnehavaren, det är ett begränsande av rätten till exklusivitet. För hur kan ensamrätt garanteras när egendomen har en tendens att spridas likt ett virus?

Till skillnad från andra typer av egendom är information och kunskap radikalt annorlunda i sin form. Fysisk egendom är exkluderande, den är begränsad i och till sin fysiska form; för att ta ett enkelt exempel – om jag kör din bil kan du inte använda den samtidigt, med andra ord mitt användande begränsar ditt. Vidare finns det ytterligare viktiga skillnader i form mellan de två, inte minst mångfaldigande och distribution. Detta är när det gäller fysisk egendom är, i den mån som det ens är möjligt, förbundet med kostnader i tid, kapital och andra resurser, medan intellektuell egendom idag kan mångfaldigas och spridas utan nämnvärda kostnader, den är kan i praktiken med mycket små medel göras allmänt tillgänglig och obegränsad.

Den intellektuella inhägnaden låser och förminskar den kunskapsmängd ur vilken framtida forskning, utveckling och skapande utvinns, den angriper det allmänna intellektet genom att försöka begränsa dess kreativitet och potential. Samtidigt som inhägnaden av tanken förbjuder tillsynes harmlösa fenomen som satir och kritisk kommentar, fungerar den också som en utvecklingsboja eftersom all form av vidare forskning blir förbjuden, till exempel reverse engineering av dataprogram för att kunna skapa kompatibla produkter eller akademisk undersökning av produkter eller lösningar⁴⁷. När rättighetsinnehavaren tillåts bestämma för mycket tenderar upphovsrätten bli till censur och när patent blir praxis och kan tas på i stort sätt allt leder det till att innovationstakten minskar⁴⁸. Inhägnad av land brukar rättfärdigas

⁴⁶ Egen översättning, engelskt original: "[...] an idea, which an individual may exclusively possess as long as he keeps it to himself; but the moment it is divulged, it forces itself into the possession of every one, and the receiver cannot dispossess himself of it."

⁴⁷ En student vid Princeton University riskerade åtal efter att han publicerade en artikel om bristerna i BMG:s nya kopieringsskydd, skälet till att stämningsansökan togs tillbaka kan mycket väl ha varit den banala metod som krävdes för att knäcka skyddet - hålla ner shift, se artiklarna på CNet: http://news.com.com/2100-1025-5089168.html?tag=nefd_hed och <http://news.com.com/2100-1027-5089448.html>.

⁴⁸ Gällande den minskade innovationstakten och upphovsrätten som utvecklingsboja se Söderberg (2002) och om allt generösare möjligheter till patent se det amerikanska patentverket, <http://www.uspto.gov>, vilket bland annat patent 5 443 036 visar – "En metod för att förmå katter att träna består i att en rikta en osynlig ljusstråle från en

genom att jordbruksproduktionen faktiskt steg, den blev mer effektiv och den räddade liv. Anhängarna av intellektuell inhägnad försöker nu tillämpa samma logik på information och kunskap – att privat ägande av informationsprodukter leder till ökad effektivitet. Men land och information är inte analog, de kan inte jämföras och än mindre kan samma logik tillämpas på dem. Skiljelinjerna mellan intellektuell egendom är till skillnad från fysisk egendom flyktiga och oexakta:

[...] Informationsprodukter är ofta skapade av fragment från andra informationsprodukter; din output av information är någon annans input av information. Denna input kan vara kodstycken, upptäckter, tidigare forskning, bilder, samlingar av verk, kulturella referenser, eller databaser av enkla nukleära polymorfer – var och en är råmaterial för framtida innovation. (Boyle, 2003, s 43)⁴⁹

5.6.3 Inhägnadens funktion

Användningen av digitala medier och inte minst av digitala distributionsformer som blir allt vanligare är en del av den allmänna teknologiseringen av samhället. Datorerna har onekligen tagit steget in i vardagslivet och med dem har nya möjligheter och vägar öppnats. Utan nämnvärda kunskaper eller ekonomiska resurser ligger nu en ny värld öppen vid våra fötter, piratkopiering och fildelning ställer alla tidigare begränsningar gällande tillgänglighet och exklusivitet på huvudet. Men trots detta är vi lagligt mer begränsade än någonsin tidigare, expansionen av upphovsrätten idag är inte bara formell utan också i allra högsta grad reell. “Det själva faktumet att förändringarna varit så ensidiga gör det svårt att motstå att överdriva dess inflytande” (Boyle, 2003, s 38)⁵⁰ skriver Boyle i sin artikel om den intellektuella inhägnaden och visar hur lagarna inte bara blir fler och mer detaljerade, precis som jag visat ovan, utan också står i direkt konflikt med den ökade teknologiseringens potential. I den ena stunden uppmanas vi att rippa, mixa, bränna; att skapa och inte bara konsumera samtidigt som vi förbjuds att göra just detta.⁵¹

handhållen laserapparat på golvet, väggen eller en annan ogenomskinlig yta och att röra lasern så att ett ljusmönster rör sig på ett oregelbundet sätt, fascinerande för katter och andra djur med jaktinstinkter”.

⁴⁹ Egen översättning, engelskt original: “[...] information products are often made up of fragments of other information products; your information output is someone else’s information input. These inputs may be snippets of code, discoveries, prior research, images, genres of work, cultural references, or databases of single nucleotide polymorphisms – each is raw material for future innovation.”

⁵⁰ Egen översättning, engelskt original: “The very fact that the changes have been so one-sided makes it hard to resist exaggerating their impact.”

⁵¹ Det räcker att se några av de stora högteknologiföretagens reklamer på TV för att förstå just hur schizofren denna dubbla inställning är - exakt vad är det vi ska spela in med vår Panasonic Dvd-brännare eller vad skall vi rippa till vår nya I-Pod?

Intellektuell inhägnad handlar inte bara om att skapa nya lagar, att genom statsapparaten reglera tillgång och användande; intellektuell inhägnad fungerar också på ett immanent plan, genom att vi reglerar oss själva. Till skillnad från den fysiska inhägnadens faktiska gränser, dess staket och stängsel så är den intellektuella inhägnaden abstrakt, ett fenomen som sätter gränser i våra huvuden. Vi sätter upp egna begränsningar som är analoga med inhägnadens gränser, med dess skuggor och siluetter. När vi vill skapa tvingar vi oss själva att fråga om detta är originellt, om det är stöld, om det är skapande istället för att, som Lautreamont hade uttryckt det, radera den falska idén och ersätta den med den rätta⁵². Den intellektuella inhägnaden är ett uttryck för kontrollsamhällets ”tätt sammanvävda nätverk av klassifikationer, kontroll, självzensur, kriterier för inkluderande och övervakningsmaskiner” (Bui, 2002). Inhägnadens viktigaste styrmetod är inte rättsväsendet, det är inte att polisen skall komma och sparka in dörren eller att en stämmningsansökan överlämnas, riskerna för att detta skall ske är mikroskopiska utan den inom oss alla gnagande känslan av det vi gör inte är tillräckligt originellt, av att vår kreativitet inte är tillräcklig i sig själv.

Roberto Bui från italienska Wu Ming Foundation sammanfattar den intellektuella inhägnaden och kunskapens tillkomstprocess strålände i Copyleft så att ett barn förstår det:

När upphovsrätten uppfanns, för ungefär tre århundraden sedan, fanns det inga möjligheter till »privata exemplar« eller »reproduktion för icke-kommersiella syften«: endast en konkurrerande publicist kunde använda en tryckpress.

Upphovsrätt uppfattades inte som anti-socialt utan det var en publicists vapen mot konkurrenter, inte mot allmänheten. Idag har situationen drastiskt förändrats, då allmänheten har tillgång till maskiner (datorer, kopiatorer och så vidare) och upphovsrätten har förvandlats till ett vapen riktat mot folkmassan.

Det finns mer att säga, och vi borde återgå till det grundläggande: all kunskap genereras socialt. Alla idéer är antingen direkt eller indirekt formade av de sociala relationer vi upprätthåller genom gemenskaperna vi är en del av. Om uppkomsten av kunskap är social, då är dess funktion att förbli social. (Bui, 2003a)

Idag tillåter vi den döende kulturindustrins högljudda klagan att sätta dagordningen och fokuset hamnar på ekonomiska och juridiska frågor, vem som stjälar från vem och vem som har rätt till vad. Koncentrationen på dessa områden för blickar från den intellektuella

inhägnadens verkliga funktion – att begränsa den kapacitet och möjlighet som finns i de sociala relationerna. Det är att kontrollera de sociala relationerna som är inhägnadens funktion eftersom det är i dessa som den postmoderna ekonomins huvudsakliga produktiva krafter skapas och återskapas.

6 Empiri

Piratbyrån föddes ur en kollektiv vilja att belysa och ge andra perspektiv på piratkopiering och upphovsrätten. Namnet i sig är en vink till kulturindustrins branschorgan Antipiratbyrån. Sedan starten under sensommaren/hösten 2003 har Piratbyrån erbjudit praktisk hjälp och tips hur man piratkopiera, guider, frågor och svar och så vidare. Mer intressant är deras idémässiga delar, dels tillhandahåller de en nyhetstjänst där de tar upp för piratkopieringsrörelsen intressanta nyheter och dels har de omfattande textarkiv med upphovskritiska texter som de själva översatt eller skrivit. Själva förklarar de idén bakom Piratbyrån på följande sätt:

Piratbyrån har startats för att stödja alla de som i strid mot rådande uppfattningar om upphovsrätt kopierar information och kultur fritt. Vi sysslar dock inte själva med att organisera piratkopiering, eftersom detta redan är en mäktig rörelse där miljoner och åter miljoner deltar. Snarare vill vi ge en annan syn på saken än vad upphovsrättsindustrins lobbygrupper ger. (Piratbyrån)

Jag valde att göra en intervju med Piratbyrån för att få ta del deras syn på några av de frågorna som jag ansåg var intressanta för mitt arbete. Intervju utfördes via e-post.

6.1 Intervju med Piratbyrån

Thomas Gorin: *Piratkopieringsrörelsen beskrivs ibland som en social rörelse eller till och med en ny folkrörelse. Visst miljoner människor världen över deltar varje dag i fildelning och antalet växer ständigt men samtidigt saknar piratkopierarna många av de drag som konstituerar en rörelse, organisation, program, ledarskap med mera. Går det verkligen att tala om piratkopiering som en rörelse?*

⁵² Försurrealisten Lautreamont förklarade plagiering och skapande på följande sätt: ”Plagiat är nödvändigt. Utvecklingen medför det. Det bevakar en författares mening, använder dess yttrande, raderar en falsk idé och ersätter den med den rätta.” (Lautreamont, citerad i Wu Ming Foundation, 2002)

Piratbyrån: Rörelsen existerar inte förrän den knyts samman, så i nuläget är det nog snarare en företeelse man egentligen bör tala om. Men samtidigt är det en företeelse med mycket bred grundförankring; piratkopiering är något som förekommer på ideell basis överallt där det finns tillgång till datorer, och på kommersiell basis där tillgången är sämre. Att se piratkopieringen som en grundläggande kritik av upphovsrätten är det som kan hjälpa till att sammanlänka det individuella piratkopierandet till en kollektiv strävan.

Thomas Gorin: *Det är ganska enkelt att måla upp piratkopiering som en väldigt egoistisk handling, som ett sätt att åka snålskjuts på andras ansträngningar och egentligen bara plocka russinen ur kakan. Denna bild kommer från den brist på alternativ som ställs upp, det finns inga motsvarigheter till Open Source-rörelsens Creative Commons eller Copyleft. Denna brist på socialt ansvarstagande kan ganska enkelt tolkas som tecken på omognad eller en allmän roffarmentalitet. Anser ni att det ligger någonting i denna kritik och i så fall varför arbetas inga alternativ fram?*

Piratbyrån: Givetvis kan man se det som en egoistisk individuell handling, och visst kan man anse att det ligger något i kritiken. Men kritiken är bara giltig så länge man ser piratkopierandet som just ett agerande enligt roffarmentaliteten. Vi från Piratbyrån ser piratkopierandet, oavsett om det gäller exempelvis kulturyttringar eller mediciner, som ett nedbrytande av den konservativa upphovsrätten.

Thomas Gorin: *Wu Ming, tillsammans med många andra, beskriver ofta skapande av kultur (musik, konst, historier och så vidare) som kollektiva processer som tar plats i de sociala relationerna som utgår vårt vardagsliv. Med andra ord är vi alla medverkande i detta skapande. Det är vårt gemensamma skapande och omskapande av myter, historia och tidigare kultur som lägger grunden för all framtida kultur. Ur detta perspektiv, som jag antar att ni delar, är det överhuvudtaget rimligt att ens tala om ett ägande av kultur?*

Piratbyrån: Nej, att tala om ägande av kultur är befängt. Kultur är inget statiskt, utan ständigt växande och föränderligt. Alla kulturyttringar är resultatet av tidigare verk, och därmed sker utvecklingen konstant på bekostnad av tidigare skapande. Förlängt kan man se det som att brotten mot upphovsrätten är det som driver utvecklingen vidare på det här området.

Thomas Gorin: *Idag behandlas kultur, kunskap och information som varor bland många andra, genom internationella avtal om upphovsrätt och intellektuell egendom som TRIPS har varuformen etablerats och legitimerats. Den intellektuella egendomen är i sin varuform i sig*

själv värdebärande, samtidigt så saknar den de faktiska begränsningar som är förknippade med fysisk egendom - brist och tillgänglighet. Mitt användande av intellektuell egendom begränsar inte ditt användande till skillnad från användandet av fysisk egendom som är exklusiv i sin form; intellektuell egendom kan också mångfaldigas och spridas till närmast obefintliga kostnader. Värdet hos denna form av varor kan inte upprätthållas genom vanliga marknadsekonomiska processer som till exempel tillgång och efterfrågan utan endast genom regler och lagar. Stöld av intellektuell egendom är inte en fråga om att beröva någon sin egendom utan endast värdet på denna egendom. Skulle ni hålla med om påståendet att piratkopiering inte är stöld av varor, vilket skivbolagen med flera gärna påstår, utan ett angrepp på varuformen i sig?

Piratbyrå: Du skapar ett problem i det att du reducerar detta till en enskild frågeställning då du egentligen rör dig mellan två vitt skilda diskurser.

Du skriver: "Den intellektuella egendomen är i sin varuform i sig själv värdebärande" vilket jag ställer mig ytterst skeptisk till, inte heller finner din slutsats något egentligt stöd i TRIPS vilket du märker om du läser igenom avtalet ordentligt. Minns att om produktionen har kapitalistisk form, så har reproduktionen det också, vad skivbolaget åberopar som stöld är att fildelningen förtar dem deras potential till mervärdesproduktion vilken fysiskt är omvandlingen till just fysiska medier och i förlängningen formulerandet av begäret per marknadsföring med mera. Så till din fråga piratkopiering är inte stöld av en vara då den (genom ett idealistiskt skimmer) inte erkänts som sådan, men kanske framförallt att varuformen fortfarande formuleras i termer av patent och upphovsrätt vilket faktiskt är två skilda diskussioner, särskilt den om patent. Piratkopieringen (i dess betydelse som vi här har, delandet av digital information) är möjligtvis ett symptom på ett varuformsangrepp, men att det skulle vara ett angrepp *per se* vill jag inte gå med på, det skulle förta dess rhizoma karaktär.

7 Teoretisk övergång – Underordningen av kulturen

Varufiering är en process att underordna den vardagliga produktivitet de kapitalistiska relationerna – att, precis som ordet antyder, göra varor ur kreativa flöden. Kulturens varufieringen är en territorialisering av det öppna rummets produktivitet, av de sociala relationernas måttlösa rörelser och skaparkraft. Varufieringen av kulturen ordnar de kulturella flödena, ger dem mätbara värden och underordnar dem penningen genom att tillskriva dessa flöden mätbara värden, pris, och således en plats i penningrelationen som varor bland andra varor. Men för att förstå varufieringen av kulturen måste vi först förstå dess tillkomstprocess.

7.1 Kulturens tillkomstprocess...

Kultur kommer ur en process som bär likheter till informationens tillkomstprocess – dagens skapande bygger på gårdagens. Det är omöjligt att separera det som skapas från det som redan har gjorts, det är ett flöde som bygger på den kreativa kraften som finns i våra vardagliga möten och i de sociala relationerna. Produktionen av kultur – musik, konst, film, texter – har ett socialt ursprung, och dess tillkomstprocess är sammanknuten till vardagens relationer precis som information och kunskap. Precis som det allmänna intellektet möjliggör en produktiv explosion av kunskapsspridning och informationens virusliknade natur sprider sig kulturen genom historien och genom de sociala relationerna. Tidigare verk skapar ringar på vattnet, inspirerar nytt skapande och utgör grundmaterialet i kommande produktion. Kulturella produkter kommer inte från blanka papper utan från ljud, impulser, ord, bilder och sammanhang som finns runt oss. De är uttryck för intresse och affektioner, det är en lustens och begärets produktion av verkligheten.⁵³ Kultur är en reell effekt av det produktiva samarbetet som finns i de sociala relationerna.

Kulturens tillkomstprocess är en kollektiv sådan, även om det finns enskilda artister eller konstnärer som ger den ett ansikte, låter den ta form så kan vi ”inte längre säga att det finns någon unik upphovsman till ett verk” (Wahlöf, 2004) som Kristoffer Smedlund på Piratbyrån uttrycker det i en intervju i Dagens Nyheter. Enskilda artister och konstnärer bidrar endast till en process som pågår hela tiden runt omkring oss, en process i vilken vi alla är deltagare. Ett vanligt misstag är att förväxla raden av kulturella verk med kultur i sig själv, men kultur är inte summan av dessa produkter utan processen som möjliggör skapandet av dem.⁵⁴

Kultur är inget statiskt, utan ständigt växande och föränderligt. Alla kulturyttringar är resultatet av tidigare verk, och därmed sker utvecklingen konstant på bekostnad av tidigare skapande. Förlängt kan man se det som att brotten mot upphovsrätten är det som driver utvecklingen vidare på det här området. (Piratbyrån, i min intervju)

⁵³ Se Fredrika Spindlers (2001) för mer information angående lustens produktiva kraft och hur den förhåller sig till den kapitalistiska behovsprincipen. ”Det vore därmed mycket möjligt att tänka sig en utveckling av Deleuze begärsproblematik i förhållande till en analys av den kapitalistiska ideologins mekanik: om vi utgår ifrån tanken att en produktion av kapitalistisk typ utgår ifrån skapandet av olika behov som måste fyllas, brister som måste tillgodoses samt det nödvändiga spänningsförhållandet tillgång och efterfrågan, så är det i alla händelser lätt att se hur tanken om begäret som produktivitet och projicering kortsluter hela marknadsbilden.” (Spindler, 2001, s51)

Det är i det öppna rummet som denna process är förlagd, och det är i dess ständiga innovation av sig själv och dess konstanta förändring av sina variabler som de kulturella flödena formas. Dessa flöden är måttlösa och fyllda av ickerelativiserad rörelse, det är grunden till deras liv och vitalitet. Dessa omätbara och flyktiga flöden ”växer fram ur det allmänna, vardagliga möten mellan människor som delar förutsättningar eller en uppsättning gemensamma symboler och erfarenheter” (Vaidhyanathan, 2003b)⁵⁵. Till skillnad från den relativt statiska och förutsägbara fabriksproduktionen är kulturens tillkomstprocess instabil och föränderlig. Dess produktiva kraft ligger i dess rörelse. Precis som flodens kraft inte kan tyglas utan att förstöra dess fria rörelse, dess naturliga tillstånd, kan inte heller denna produktiva kraft exploateras utan att kulturen förlorar sin ursprungliga form och transformeras till någonting annat, till en mätbar entitet, en vara.

7.2 ... och dess varufiering

För att kontrollera flodens kraft måste man binda den, upprätta dammar som tvingar floden genom räfflingar och rör. Rörelsen förvandlas när den passerar turbinerna och floden upphör att vara det den varit förut. Den är omvandlad och tämjd – mätbar. Samma sak sker när produktiviteten som existerar i våra sociala relationer ska omskapas till varor och det omätbara ges ett värde. Denna process – förvandlingen från det omätbara till det mätbara – kallas för varufiering.⁵⁶

Varufieringsprocessen är en internaliseringsprocess i vilken det öppna rum där kulturens produktiva kraft återfinns ockuperas och därigenom skapar en stabil ström av konstanter ur kulturens turbulenta tillkomstprocess. Kulturella verk tillskrivs bytesvärden, underordnas penningrelationen och får en plats inom varucirkulationen. För att uppnå göra värdeförmering genomförbar måste variablerna förvandlas till konstanter och flödena till varor. Varufieringen syftar med andra ord till att frysa kulturen, till att fånga ögonblick, paketera dem och sedan sälja dem vidare. Den flyktiga rörelsen ur vilken kulturen kommer regleras och relativiseras när den anpassas till det räfflade rummet och måttlösheten och mångfalden ersätts av mönster och mallar, massproduktion för marknadssegment och statisk upprepning. Förvandlingen av kultur till varor är inte skapande utan exploaterande.

⁵⁴ Se Vaidhyanathan (2003) eller Lessig (2004).

⁵⁵ Egen översättning, engelskt original: ”[It] grows up from the common, everyday interactions among human who share a condition or a set of common symbols and experiences.”

⁵⁶ För mer om varufiering, bruks- och bytesvärden se exempelvis Marx-arbetsgrupp (1975).

Vad betyder allt detta? Eftersom musik är den vanligaste piratkopierade varan idag så det kan vara intressant att exemplifiera kulturens varufiering med hjälp av just musik. Precis som all kultur kommer även musik ur vardagslivets produktiva sociala relationer, den har ett allmänt ursprung. Det kan handla om ljud, melodier eller riff som vi har hört någonstans och tagit med oss. Själva strukturen av en poplåt till exempel är så välkänd och inarbetad att dess sociala ursprung knappast kan ifrågasättas. Vidare har vi fras, texter som plockas från andra låtar, böcker, filmer eller konversationer och sätts i nya sammanhang. Livet självt, med alla dess möten, sammanträffande och relationer, kanaliseras ner till musik. Varufieringen tar ett verk ur det allmänna och sätter ett stängsel runt det, när verket ges en plats inom varucirkulationen skärmas det samtidigt av från dess ursprung. När verket blir till vara får det dels fysisk form som ett ting – i musikens fall oftast som album eller singel – men viktigare ändå underordnas det upphovsrätten. Varans tillgänglighet och spridning bestäms av i huvudsak pengar och affärsavtal (distribution, avtal med återförsäljare och så vidare) medan dess användning (och i viss mån även tillgänglighet) styrs av upphovsrätten. Tillgängligheten kan regleras genom att kopieringsskydd installeras på en cd-skiva så att den inte går att spela på en gammal cd-spelare eller i datorer som har fel operativsystem eller inte är tillräckligt nya. Användningen kontrolleras i sin tur på flera olika nivåer genom upphovsrätten. Det direkta privata bruket är reducerat till vissa speciella former av konsumtion; du får såklart lyssna på musiken men inte exempelvis kringgå ett kopieringsskydd för att kunna konvertera skivan så att du kan ha den på din mp3-spelare eller dator. Din användning är alltså bunden till formatet som du inhandlade. Vidare upphör verket, eller rättare sagt varan, att vara en del av kulturens fria kreativa flöde – eftersom upphovsrätten som bekant garanterar ensamrätten till varan. Du kan inte längre med andra ord använda dig av en varan för att skapa nya verk, vare sig det är ny musik eller andra kulturella yttringar.⁵⁷ I alla fall inte utan att betala för det.

Lagen föddes som en sköld till skydd för bokförläggares vinster mot den orättvisa konkurrensen från en pirat. Den har mognat till ett svärd som inkräktar på all användning, omformande eller inte. (Lessig, 2004, s99)⁵⁸

Dessa varor har dels har ett värde inom den direkta varucirkulation och dels ett värde för kommande kreativitet och skapande. Det är just på grund av värdet som varan håller för framtida skapande som den bevakas allt hårdare med hjälp av upphovsrätten. Tillgänglighet,

⁵⁷ Detta gäller lika mycket vid skapandet av ny musik med hjälp av ny teknik, till exempel samplingar och remix-versioner, som det gäller musik skapad på ”traditionellt” vis. Upphovsrätten ser till att endast de som kan betala för sig får skapa ny musik som på något sätt påminner om eller bygger på skyddade varor. Ett annat målande exempel är när filmmakaren skulle köpa loss musikerättigheter till sin självbiografiska film. Filmen kostade \$218 att göra, musiken kostade \$400 000, se <http://news.bbc.co.uk/1/hi/entertainment/film/3720455.stm>

⁵⁸ Egen översättning, engelskt original: ”The law was born as a shield to protect publishers’ profits against the unfair competition of a pirate. It has matured into a sword that interferes with any use, transformative or not.”

spridning och användande regleras och kontrolleras så att ingen kan kapitalisera på varan utan att betala för sig. För även om varan innan det underordnades penningrelationerna kom från ett fritt och allmänt ursprung så befinner sig den inte där längre. Dess ursprung må ha varit socialt men dess existens och framtid endast ekonomisk. Varufieringen av kulturen förflyttar således den ut ur det öppna rummet till slutna och förvandlar den till en lyx, både att bruka och att återskapa. Kulturen blir till en vara bland många andra varor, styrd och reglerad av kapitalets logik.

När kulturen förvandlas till en lyx minskar den rörelse och snabbhet som kännetecknar dess tillkomstprocess. Det slutna rummets gravitationskraft skapar kontroll över det kulturella flödet – de regler, avtal och förbud som följer kulturens underordning relativiserar den sociala produktivitetens kraft och omöjliggör den fria kreativiteten i de kulturella flödena. Utan undantag leder detta till stagnation och till att vitaliteten försvinner. Kulturindustrins försök att kapitalisera på och ockupera de sociala relationernas produktivitet, försöken att underkasta dem penningrelationen med allt som detta för med sig – varuformen, mätbarheten och förutsägbarheten – minskar produktiviteten som idag existerar. Kvar blir kulturindustrins kontrollerade version av den kreativa processen, musikern Peter Gabriel beskriver denna tolkning:

Nuförtiden försöker man hitta ett ögonblick då en låt är "rätt". Man sticker en nål genom fjärilen, stoppar den i en låda och säljer lådan (Gabriel, citerad i Piratbyrån, 2004).

Kulturindustrin är inte producenter av kultur, de fångar den precis som Gabriel säger likt en sällsynt fjäril och konserverar den. Industrins verksamhetsområde är inte skapande av kultur utan varufiering av den. De exploaterar det allmänna och försöker ockupera det genom upphovsrätten, inhägnadens logik och genom att arbeta för kriminaliseringen av den nya teknologin som uppfattas som hot mot deras hegemoni. Genom att varufiera kulturen skapar kulturindustrin stabilitet ur turbulensen, och ur stabilitet kommer kontroll.

8 Analys

Min analys utgår i första hand från teorin och min empiriska studie. Dessa utgör grunden för detta avsnitt. På vissa punkter har jag varit tvungen att komplettera med ytterligare material men jag har i största mån försök hålla mig till det jag har nämnt tidigare. I analysen koncentrerar jag mig på tre delar som jag anser vara väsentliga för förståelsen av fenomenet jag undersöker; jag inleder min analys med att mer ingående beskriva hur förhållandet mellan

stabilitet, kontroll och makt ser ut, sedan fortsätter jag analysen med att titta på fenomenets huvudsakliga aktörer, denna del utgör lejonparten av min analys, slutligen säger jag några ord om framtiden, utifrån det jag kommit fram till.

8.1 Stabilitet, kontroll och makt

Stabilitet är en grundförutsättning för den formella makten, den reducerar rörelsen och skapar utrymme för ordnade, kontrollerade, relationer att växa fram. Stabilitet kommer ur territorialiseringen – områden (reella eller virtuella) måste erövrats och underkastats för att kunna kontrolleras. Deleuze och Guattari talar om makten (den formella och erkända) som en statsapparat, med andra ord ett uttryck för det offentliga och öppna. Makten måste erkännas för att existera, och för att erkännas måste den synas – det finns ingen hemlig makt. Idag ser vi hur nya maktstrukturer håller på att plats, hur det framväxande kontrollsamhället tenderar att flätas samman med kapitalets reterritorialisering av världen. Nationella marknader kopplas samman, gigantiska postmoderna produktionskedjor upprättas och världen samordnas på samma gång som den underordnas den kapitalistiska penningrelationen; samtidigt ser vi hur det sker en förflyttning av de samhälleliga kontrollmekanismerna från den transcendent, disciplinära nivå till den immanenta.

Kapitalets reterritorialiseringen av världen och symbiosen med det framväxande kontrollsamhället för med sig att nya former av stabilitet och makt växer fram, nya maktstrukturer och metoder för kontroll över det interna. Den tidigare absoluta suveränen, statapparaten, underordnas reellt (om inte formellt) marknadens osynliga hand. Statsapparaten slutar vara synonym med staten utan blir ett begrepp som beskriver den makt som gjort sig herre över det interna, över det territorialiserade. Detta medför i sin tur att vi kan tala om statsapparater trots att dessa inte är just stater utan just som ett uttryck för den makt som ser sig själv och som kräver erkännande som en representant för det offentliga. Den som skapar stabilitet och ordning, den som inhägnar det öppna rummet och håller kontrollen över detta.

Uppkomsten av de nya kapitalistiska oligopolen är ett exempel på denna reorganisation av makten. Inom kulturindustrin, i synnerlighet då musik- och filmbranschen även om samma aktörer i mångt och mycket återfinns inom andra mer marginella delar av kulturindustrin (bokindustrin till exempel), finns det endast ett fåtal aktörer som kämpar om marknadsandelarna. Musikbranschen domineras av fem giganter som tillsammans kontrollerar över 80 % av marknaden, av dessa fem återfinns tre också på filmbranschens motsvarande

lista, där de tillsammans med Disney har motsvarande dominans.⁵⁹ Det finns en otrolig koncentration av makt över kulturen och denna koncentration konstituerar en de facto oligarki, oavsett vad de själva kallar sig. Oligarker håller enorm makt över kulturen, både formell och reell.

Det är i makten form och strävan som vi förstår vad motståndet är för någonting. Till skillnad från vad som är lätt att tro är motståndet inte konkurrent låst i en maktkamp över kontrollen av det slutna rummet, utan motståndet är maktens motsats. Motståndet är krigsmaskinen när makten tar formen av statsapparaten, och precis som krigsmaskinen strävar efter statsapparaten upplösning strävar motståndet efter maktens upplösning – inte överta eller ockupera rummet utan öppna upp det och återge det till dess oreglerade form. Motståndet sett hur detta perspektiv förklarar kulturindustrins våldsamma reaktion på piratkopieringsrörelsen; piraterna är inga konkurrenter, de har inte en vinnande affärsmodell som gör att de kan erövra marknadsandelar, de erbjuder bara ett slut på industrins kontroll och makt. Och det är detta som gör piratkopieringen farlig.

8.2 Aktörerna

Målet med detta avsnitt är att beskriva de tre huvudaktörerna som jag har identifierat – kulturindustrin och upphovsrättsförespråkarna, Open Source-rörelsen och naturligtvis piratkopieringsrörelsen. Dessa tre kan sägas representera de tre krafterna som Deleuze och Guattari definierade som territorialisering, deterritorialisering och reterritorialisering. Aktörerna bär med sig drag av alla tre krafter men vissa drag är mer framträdande hos vissa av dem; kulturindustrin är i grund och botten en statsapparat, en territorialisering kraft, piratkopiering i sin tur är det yttre i förhållande statsapparaten och dess rörelse är deterritorialiserande, och slutligen har vi Open Source-rörelsen som är en kombination av de två, en reterritorialiserande kraft, en konkurrerande statsapparat. Dessa tre aktörer ligger i konflikt med varandra och relationerna ser drastiskt olika ut beroende på ur vems perspektiv vi betraktar konflikten.

⁵⁹ Angående kulturindustrins ägandekoncentration och oligarkiernas ställning, se till exempel artiklarna om skiv- och filmindustrin på Oligopoly Watch – <http://www.oligopolywatch.com/> eller sammanställningen som jag har gjort – bilaga 1.

8.2.1 Den gamla världen – kulturens oligarker

Även om målet med denna uppsats inte är att måla upp kulturoligarkerna som den primära antagonist till piratkopieringsrörelsen så har de särställning inom kulturen som gör dem intressanta att analysera vidare. Det är dock viktigt att förstå att de ensamma är ointressanta och det är endast genom att sätta dem i relation till de genomgripande tendenser i samhället som jag beskrivit tidigare som de får ett värde. Oligarkin är ett uttryck för kapitalismens reterritorialisering och det framväxande kontrollsamhället. Men de är inte, och det känns viktigt att återigen påpeka, ”fienden” och deras undergång skulle inte innebära en verklig förändring av situationen, vilket Open Source inte minst vittnar om när det gäller konstruktionen av programvaror.

Framväxten av denna oligarki är en direkt följd av kapitalets logik, för att de enskilda aktörerna skall kunna garantera sin överlevnad (med andra ord undvika konkurs eller att bli uppköpta) och fortsatta värdeförmering (tjäna pengar, göra profit) krävs det en dominant position på marknaden; fusioner, sammanslagningar och uppköp är metoder att säkra denna position. Överlevnad och värdeförmering är kulturoligarkins drivkrafter, precis som de drivkrafterna för alla andra kapitalistiska aktörer.⁶⁰ Så enkelt är det. Affärsmannasinne, kontroll över teknologin (till exempel studior och tryckerier), marknadsföring och tillgången till kapital är alla betydelsefulla faktorer för varför oligarkin tagit form. Men idag är situationen annorlunda och oligarkin biter sig fast vid sina positioner med hjälp av delvis andra medel.

Idag står kontroll i fokus; kontroll över varan, distributionen, teknologin och inte minst över tillkomstprocessen. Inom ramen för det framväxande kontrollsamhället sluter denna mäktiga men lilla oligarki (som en kollektiv entitet och inte enskilda aktörer) sitt grepp om kulturen och dess kontroll stärks. Ur inhägnadens kontrollogik finner oligarkin de medel den behöver för att stärka sin position och hegemoniska strävan efter att styra de kulturella flödena och underordna dem penningrelationerna. Kontroll är det som garanterar både överlevnad och värdeförmering. Centralt i oligarkins strävan efter kontroll är upphovsrätten!

8.2.1.1 Monopol på historien och framtiden

Till skillnad från budskapets som trummas ut av oligarkin, inte minst genom dess skuggorganisationer som till exempel RIAA och Antipiratbyrån, är upphovsrätten inte ett

⁶⁰ För mer information om kapitalets logik rekommenderar jag introduktionen till det första bandet av Karl Marx' Kapitalet skrivet av Marx-Arbeitsgruppe (1975).

naturtillstånd eller en mänsklig rättighet utan ett tilldelat monopol. Den är en juridisk konstruktion, ett statligt monopol som nästan dagligen växer i omfång och tid och blir allt mer rigid och tillskrivs en allt bredare tillämpning. Men upphovsrättens reella syfte är, i motsats till vad den populära myten säger, inte att skydda artister eller kreatörer utan att garantera fortsättningen av oligarkins dominans över kulturen. Den är en metod att äga kulturen genom att, för att använda Deleuze och Guattaris terminologi, skapa räfflingar i rummet så att innovation, skapande och kreativitet saktas ner, relativiseras och görs mätbar. Målet är att kunna registrera dessa företeelser, kvantifiera dem och mäta dem och på så sätt förhindra andra från att använda sig av det som redan skapats samt skydda det kapital som investerats.

Att upphovsrätten idag är ett de facto investeringsskydd torde vara uppenbart idag; det är vanligt för de stora bolagen att investera enorma summor i enskilda artister för att garantera sig ensamrätten till artistens framtida verk. För bolagen handlar det om att knyta etablerade och potentiella storstjärnor till sitt stall eftersom det är storstjärnorna som genererar störst vinst, exempelvis signade Virgin Records (en del av EMI) Maria Carey för häpnadsväckande \$82 miljoner under våren 2001.⁶¹ Inget företag i världen gör den typen av investeringar om de inte har en unik möjlighet att tjäna tillbaka pengarna, och upphovsrätten är garanten för just detta. Samtidigt som upphovsrätten skyddar investerat kapital i och med att den ger ensamrätt på aktuella verk så säkerställer den också ett skydd för framtida verk som kan tänkas bygga på det som redan skapats då dess omfattning förlängs in i det oändliga och täcker in allt mer allt längre. Lawrence Lessig förklarar hur detta sker och varför:

Elva gånger under de senaste 40 åren har den [upphovsrätten] förlängts för existerande verk – inte bara för verk som ska skapas utan för existerande verk. Den senaste är Sonny Bono copyright term extension act. Vi som älskar den kallar den för Musse Pigg-protection act, vilket naturligtvis betyder varje gång som Musse ska övergå till den allmänna domänen förlängs den upphovsrättsliga längden. Betydelsen av detta mönster är uppenbart för dem som betalar för att producera den. Betydelsen är: Ingen kan göra mot Disney Corporation vad Walt Disney gjorde mot Bröderna Grimm. Så även om vi hade en kultur där folk kunde ta och bygga vidare på det som skett tidigare, är den tiden förbi. Det finns ingenting som heter allmän domän i huvudet på dem som skapat dessa elva

⁶¹ Virgin valde efter endast nio månader att bryta kontraktet med Carey när hon floppade med en skiva, totalt kostade hennes kontrakt dryga \$49 miljoner. Det gick ingen nöd på Carey som strax efteråt signade ett kontrakt med Universal värt \$21-24 miljon. Se <http://www.mtv.com/news/articles/1453868/20020508/story.jhtml>

förlängningar under de senaste 40 åren eftersom kultur kan idag ägas. (Lessig, 2002)⁶²

Upphovsrätten innebär att kulturen som vara kan kontrolleras, den innebär ett ägande precis som Lessig uttrycker det. Just det faktum att kulturen varufieras ligger vid upphovsrättens hjärta, genom att upprätta regler för dess spridning, tillgänglighet och användning garanteras värdet hos varan. Utan upphovsrätten kan inte värdet vare sig beräknas eller upprätthållas, och det är därför som angrepp och brott mot den bekämpas med närmast religiös glöd av kulturoligarkerna. Kan inte varans integritet garanteras kan inte heller dess roll inom cirkulationen bevaras; förtätningen av det juridiska systemet som upphovsrätten konstituerar är ett tillvägagångssätt att erhålla och bevara kontrollen över kulturen och inhägnad den kreativitet som existerar i vår kollektiva gemenskap och historia. Genom att underkasta den kulturella produktionen penningrelationen reduceras den till en juridisk entitet som kan sorteras in i varumässiga fack. Kulturen stöps om i en mall. Kulturyttringar har fångats och givits en fast form, räfflingarna i rummet gör att den stannar av och blir stillastående.

Monopol är inte ett per definition ”dåligt” tillstånd, även om debatten som den ser ut idag gör så gällande. Monopol är avsaknaden av konkurrens, vilket i sin tur är ett tillstånd som ses så eftersträvansvärt att det till och med har en myndighet bakom sig. Men monopol har många fördelar också; eftersom vinsterna är garanterade att hamna i fickorna av monopolinnehavarna så kan dessa göra enorma investeringar. Ansamlingen av rikedom möjliggör att fantastiska projekt kan sjösättas, miljarder och åter miljarder kan investeras i filmer och liknande. Någonting som troligtvis inte hade skett om monopol på produkten inte funnits. Vidare har monopol ytterligare en viktig funktion och det är dess gravitation. Kulturindustrin drar enormt mycket duktigt folk till sig, av flera olika skäl – pengarna, möjligheterna att kommunicera sina verk, att producera dem och så vidare. Detta skapar en koncentration av kollektiv kunskap och kreativitet, som i sin tur genererar en skapande miljö. Skapandet av sådana miljöer har haft en enorm betydelse på utformningen av inte minst populärkulturen, det är viktigt att varken förneka eller ignorera den kollektiva naturen av den kapitalistiska produktionen. Men idag måste vi också erkänna faktumet att koncentration av talang är

⁶² Egen översättning, engelskt original: ”Eleven times in the last 40 years it has been extended for existing works--not just for new works that are going to be created, but existing works. The most recent is the Sonny Bono copyright term extension act. Those of us who love it know it as the Mickey Mouse protection act, which of course [means] every time Mickey is about to pass through the public domain, copyright terms are extended. The meaning of this pattern is absolutely clear to those who pay to produce it. The meaning is: No one can do to the Disney Corporation what Walt Disney did to the Brothers Grimm. That though we had a culture where people could take and build upon what went before, that's over. There is no such thing as the public domain in the minds of those who have produced these 11 extensions these last 40 years because now culture is owned.” När Lessig säger: ”Ingen kan göra mot Disney Corporation vad Walt Disney gjorde mot Bröderna Grimm” syftar han på när Disney skapade sina sagor så gjorde han det på redan existerande verk, någonting som idag hade varit olagligt.

mindre viktigt eftersom möjligheterna till kommunikation och distribution inte längre ligger i händerna på ett fåtal. Den nya informationsteknologin har skapat nya möjligheter.

8.2.1.2 Polarisering av världen

Ett steg i att ta ett allt fastare grepp över kulturen transformerar oligarkierna sig själva till en symbol för det interna, de ansvarstagande och beskyddande i en värld fylld av pirater och kriminella element som hotar kreativiteten och skapandet hos artisterna. Oligarkerna gör sig själva till ett uttryck för den offentliga statsapparaten, med hjälp av den allt rigorösare lagstiftningen och tillämpningen söker de polarisera världen i en laglydig och en kriminell del. En värld där teknologin är ett vapen för dem som står utanför. Samma teknologi som de använder för kontroll är på samma gång befriande när den används på ”rätt” sätt.

Koncentrationen på värdeförmering och den polariserade syn på det som kan uppfattas som det yttre leder med nödvändighet till att denna nya teknologi uppfattas som ett verkligt hot mot oligarkiernas hegemoniska strävan– Siva Vaidhyanathan beskriver i en artikel ett möte med representanter från Världsbanken angående möjligheter för afrikanska artister att sprida sin musik digitalt:

”Varför behöver de skivbolagen?” frågade jag. ”Artisterna kan göra allting själva för mindre än \$10 000.”

Han var chockerad. Med ett Världsbanksperspektiv på utveckling utgick han ifrån att artisterna i den utvecklande världen skulle behöva och välkomma Bertelsmanns eller AOL Time Warners hjälpande jättehand. Så han svarade med en appell till den tekniska expertisen. Artisterna skulle behöva de stora bolagen, sa han, eftersom bolagen arbetar med att införliva mjukvara för hantering av digitala rättigheter i digitala musikfiler. Utan vattenstämpel eller kopieringsskydd skulle artisterna bara ge bort sin musik. (Vaidhyanathan, 2003b)⁶³

Världsbanken, som har samma inifrån-ut-perspektiv som oligarkerna, anser att utan ordnade regler och skydd från skivbolag skulle musiken kunna spridas utan möjligheter till övervakning och med andra ord möjlighet till handel. Artister som sprider sin musik digitalt

⁶³ Egen översättning, engelskt original:” “Why do they need record companies?” I asked. “The artists can do it all themselves for less than \$10,000.”

He was stunned. Having a World Bank perspective on development, he assumed that the artists of the developing world would need and welcome the giant helping hand of Bertelsmann or AOL Time Warner. So he responded with an appeal to technological expertise. The artists would need the major labels, he said, because the labels are working on incorporating digital rights management software into digital music files. Without watermarking or copy-protection features, the artists would just be giving their music away.”

försakar helt enkelt alla tillfällen att ta betalt för sin musik. Den fria spridningen av den digitala teknologin, anser Världsbanken (och oligarkerna med dem) är en uppmuntran till piratverksamhet. Med andra ord är en begränsning av teknologin nödvändigt för att upprätta en stabil penningrelation som i sin tur gör en kontinuerlig värdeförmering av kulturella produkter genomförbar. Det är inte konstigt att vi idag ser åtskilliga exempel på hur även lagarna kring användningen av teknologin skärps och fördjupas. Denna nya inställning ser vi ta form i olika försök att begränsa möjligheterna att exempelvis modifiera sin PlayStation2-apparat för att kunna se regionsfria DVD-filmer eller spela piratkopierade spel; skapa och sprida P2P-teknologi; eller underlätta omprogrammering av existerande programvaror som är installerad i maskiner.⁶⁴ Även om försöken att reterritorialisera teknologin inte alltid lyckas, det händer att domstolar slänger ut deras fall, så tyder detta på en tendens i samhället där upphovsrätt och teknologi kombineras på tidigare okänt sätt. Det handlar rätt och slätt om att försöka ta kontroll över det privata användandet och förlänga tillämpningen av lagarna som rör den intellektuella egendomen in i den fysiska världen.

Egentligen är dessa lagar och regler som uppkommer så konstiga att det är svårt att verkligen förstå dem, du kan idag hur konstigt det än låter köpa en produkt utan att verkligen äga bruksrätten till den. Upphovsrätten i symbiosen med den nya teknologin förhindrar oss från att nyttja varor och produkter som vi har betalat för på det sätt som vi själva vill – tänk dig köpa en bil som du varken får öppna motorhuven, byta ut delar eller göra förbättringar på. Det vore otänkbart men samtidigt är det just detta som sker idag när det gäller ny teknologi och intellektuell egendom. Det är en begränsning av vår kollektiva frihet som saknar motstycke.

Samhällets nya namn är onekligen kontroll.

8.2.2 Open Source – den postmoderna fabriken

Låt oss för ett ögonblick flytta fokus från kulturen till produktionen av mjukvara, vilken nästan alltid dyker upp när upphovsrätt och immateriell rätt diskuteras. I synnerlighet brukar Open Source framhävas som en frihetlig, god motpol till först och främst Microsoft, som ofta tillskrivs rollen som ”skurk”, en stel och illvillig koloss som hävdar sin fortsatta dominans genom att begränsa det fria utbytet av idéer och kod. Med hjälp av samma bildspråk som

⁶⁴ Bland annat så ställdes personer som modifierade PlayStation2-apparater inför rätta i Italien, se http://www.theregister.co.uk/2004/01/24/italian_court_rules_mod_chips/ och i Holland så försökte branschen sätta stopp för Kazaa genom en process som drogs till Högsta Domstolen, se <http://www.aftonbladet.se/vss/it/story/0,2789,408200,00.html> vidare såg Sony till att en hemsida som beskrev hur man programmerade om sin Aibo så den lärde sig dansa jazzdans tvingades ta bort informationen, se Lessig (2002).

Apple en gång använde sig av för de utmanade IBM:s dominans målar Open Source ut sig själva till dagens frihetskämpar mot ett föråldrat system. Piratflaggan som en gång vajade utanför Apples huvudkontor är idag utbytt mot Linuxpingvinen.⁶⁵ Att Open Source som organisationsmodell skiljer från tidigare, mer traditionella modeller (som till exempel Microsoft mycket riktigt använder sig av) är uppenbart men denna upphovsrättskritikernas favorit skiljer sig dock inte från den samhälleliga förflyttningen mot postmoderniteten i övrigt. För trots all lovsång och pris är Open Source i grund och botten ingenting annat än en fortsättning av den kapitalistiska underordningen under nya former.

8.2.2.1 Från varor till tjänster

Det vi ser idag när det gäller Open Source är en förflyttning av fokusen från varor till tjänster, med andra ord en anpassning från det moderna till det postmoderna. Istället för att producera varor för försäljning, som den gamla slutna mjukvaruindustrin fortfarande gör, skapar Open Source nya redskap genom vilka massintellektualitetens produktiva kraft kan exploateras. Verktyg som kan användas för att förmedla tjänster och på så sätt ge uttryck för nya affärsmodeller. Genom att öppna upp källkoden och göra den allmänt tillgänglig skapas möjligheter till nätverkande och samarbete. Istället för att vakta koden som den viktigaste affärshemligheten och organisera produktionskrafterna under formella organisationer, inom den egna organisationen, avskärmade från sin omgivning och kryptiska, så organiserar Open Source arbetskraften i frivilliga och öppna produktiva nätverk. Open Source är onekligen ett uttryck för den nya tidens arbetsorganisation, motsatsen till fordristiska monstrositeterna som fortfarande klänger sig fast vid sina hemligheter, inhouseproduktion och låsta källkoder. Den exklusiva tillgången till koden offras av Open Source-rörelsen i förmån för den ofantliga produktiva kraften vilken det allmänna intellektet, de miljoner av programmerare, testare och användare som spontant bidrar till utvecklingen av den öppna koden, representerar.⁶⁶

Denna organisation av arbetet skiljer sig kvalitativt från de gamla formerna men den innebär inte en separation från de kapitalistiska relationerna. Open Source underordnar det allmänna intellektet, de produktiva sociala relationerna, kapitalismens immanenta kontrollmekanismer istället för att hålla det kvar vid de transcendentia. Massintellektualitet sätts i arbete under illusionen av att arbetet är fritt och icke-alienerande eftersom modernitetens disciplinära attribut har spolats bort. Borta är den moderna fabriken med dess uppdelning av arbetet,

⁶⁵ Angående antagonismen gentemot Microsoft se exempelvis Lessig (2004) eller Söderberg (2002), men detta synsätt återkommer som sagt nästan ständigt inom Open Source-rörelsen. När det gäller Apples relation till både IBM och piratflaggor se tevefilmen »Pirates of Silicon Valley» av Martyn Burke från 1999.

⁶⁶ För mer allmän information om nätverkens potential kontra den gamla formen av arbetsorganisering se Castells (2000), om Open Source i synnerlighet se exempelvis Söderberg (2002) eller Lessig (2001).

styrning av arbetsmomenten och indelning av livet i arbete och fritid, produktion och reproduktion. I den postmoderna fabriken finns det inga väggar, inga förmän som övervakar arbetarnas alla steg, inga tidsstudier eller andra transcendentala uttryck för kontroll. Arbetet blir din fritid och hobby, och vice versa – fritiden ditt arbete. Den postmoderna fabriken är ett uttryck för det stundande kontrollsamhället där kontroll, disciplin och styrning är trendenligt förflyttade till det immanenta planet. I de självständigt upprättade och bibehållna sociala relationer, en samhällelig produktivitet där kunskap, information och kommunikation är försatta i arbete, där inget företag längre kan hävda hegemonisk kontroll och där inga av de gamla traditionella disciplinära verktygen fungerar, ser vi hur arbetet organiseras på egen hand, av arbetarna. Så socialiserade är arbetarna att de själva vet vad som skall göras och självmant gör det, och den sociala produktiviteten inordnas i det kapitalistiska systemet. Det vi ser i Open Source-rörelsens nätverk och samarbeten är i själva verket en materialisering av postmoderniteten, den postmoderna fabriken par excellence och den fordistiska fabriken antites.⁶⁷

8.2.2.2 Postmoderna allmänningar

Open Source brukar beskrivas som ett försök att (i virtuell miljö) återskapa de gamla allmänningarna⁶⁸, genom juridiska lösningar såsom Creative Commons eller GNU-licensen skapas nya former av gemensam tillgång till, i första hand, källkoder. Dessa allmänningar, som skapas genom denna legalistiska lösning, har en mängd fördelar när det ställs mot det gamla systemets hemligheter och slutenhet. Open Source har slagit rot i många fattiga men väldigt expansiva ekonomier och tidigare utvecklingsländer såsom Brasilien, Kina och Indien.⁶⁹ Tillgången till koden, och därmed möjligheten att själv modifiera programvaran, tillsammans med kostnadseffektiviteten visar sig utgöra oslagbara konkurrensfördelar gentemot den låsta och skyddade koden, ett faktum som uppmärksammas inom den offentliga förvaltningen och på skolor även i Europa.⁷⁰ Genom att öppna upp koden och göra den tillgänglig får Open Source-modellen tillgång till massintellektualitetens enorma produktiva kraft; samarbetet, nätverkandet och det tillsynes fria arbetet är ett effektivt sätt att organisera arbetskraften vilket inte minst Linux vittnar om. De fria eller väldigt billiga alternativen till de inte sällan hutlöst dyra traditionella programvarorna frigör resurser inom de aktuella

⁶⁷ Open Source-rörelsen är ett förverkligande av många av de tendenser som jag beskrev tidigare i avsnitten 5.1.3, 5.2 och 5.3.

⁶⁸ Detta synsätt är extremt vanligt hos de konstituerande och legalistiska upphovsrättskritikerna, se Söderberg (2002), Boyle (2003), Vaidhyathan (2003), Lessig (2004), Lindenschmidt (2004) med flera.

⁶⁹ Angående Open Source' och framför allt Linux' genomslag i bland annat Brasilien, se Ashurst (2004).

⁷⁰ Bland annat har den spanska regionen Extremadura helt gått över till Open Source och nu planerar München en emigration från Microsoft till Open Source alternativ.

organisationerna, resurser (i den mån de ens existerar) som naturligtvis kan användas för andra saker än att just köpa loss rättigheter.

Öppenhet, i kod eller i dataformat, lägger grunden för den virtuella allmänningen. När man betänker vad egendom betyder - möjligheten att kontrollera tillgången till en specifik resurs - då ter sig öppenhet än mer viktigt. Det kan argumenteras, till exempel, att en författare som använder sig av patentskyddad [proprietary] ordbehandlare som Microsoft Word så äger hon inte sina data eftersom tillgången till dessa data är kontrollerad av Microsoft; författaren kan inte tillgå sina data utan att använda sig av Microsoft Word.⁷¹ (Lindenschmidt, 2004, s 5)⁷²

Själva förutsättningarna för Open Source, öppenheten (i koden) och tillgängligheten (till verket), brukar framhållas som positiva och befriande effekter i sig själva. Dessa sidoeffekter beskrivs som inte bara viktiga för privat användning utan även på ett vidare politiskt plan, som ett demokratiserande verktyg. I en artikel av Ashurst (2004) förklarar den brasilianska professorn Arnando Mandel den politiska nödvändigheten av Open Source, ett uttalande i första hand riktat mot Microsoft:

Huvudsaken är att vara i kontroll över dina egna data. I en demokrati är det viktigt att en fri regering inte är underkastad ett företags nycker. (Mandel, citerad i Ashurst, 2004)⁷³

Kontroll, tillgänglighet och öppenhet är i grund och botten attribut som beskriver ägandet och ägarens rättigheter. Dessa till synes befriande och demokratiserande effekter handlar om annorlunda syn på ägandet, eller rättare sagt ett annat perspektiv på vem det är som äger vad. För Open Source tar ingen ansats till att upphäva ägandet i sig självt utan endast förändra det. På sätt och vis kan vi säga att Open Source bygger på ett gemensamt förfogande, med andra ord en modell där alla ges tillgång till koden och verken. Däremot är öppenheten och kontrollen fortfarande reglerade av juridiska kontrakt och avtal. Likt en stammande massa

⁷¹ Lindenschmidt tillägger dock i en egen not att det idag är möjligt att tillgå olika patentskyddade dataformat bland annat genom OpenOffice.org; reversed engineering har gjort detta möjligt. Samtidigt höjer han dock ett varningens finger eftersom den moderna upphovsrätten gör reversed engineering allt svårare att genomföra utan att bryta mot upphovslagar.

⁷² Egen översättning, engelskt original: "Openness, in code or in data formats, lays the foundation for the virtual commons. When one considers what property means – the ability to control access to a specific resource – then openness becomes even more important. It can be argued, for example, that a writer who writes using a proprietary word processor such as Microsoft Word does not own his or her data, since access to that data is controlled by Microsoft; the writer cannot access his or her data except through using Microsoft Word."

⁷³ Egen översättning, engelskt original: "The main thing is to be in control of your own data. In a democracy it's important that a free government shouldn't be subject to the whims of a company."

brukar Open Source-förespråkarna gång på gång upprepa att Open Source är fritt och en form av icke-ägande, trots att fallet tydligt inte är så. Dels kan vi se hur de olika licenserna skiljer sig åt, och att dessa konstituerar nya former av ägande.⁷⁴ Det som skapas är nya former för ägandet av den intellektuella egendomen och inte upphävandet av vare sig ägandet eller egendom. Open Source skapar inomkapitalistiska lösningar riktade mot monopolkapitalister och deras försök ensamma kontrollera de intellektuella och kreativa flödena.

Vi ser hur nätverket ersätter företaget, men tillträdet fortsätter vara reglerat och på olika sätt begränsat. I företaget regleras tillgänglighet genom bestämmelser och tillstånd - olika former av transcendent mekanismer; anställningen, behörighetskoden och lösenordet. I nätverket regleras det genom en kombination av formella och informella bestämmelser; de juridiska kontrakten och licenserna, å ena sidan, bestämmer de yttre gränserna för vad som får göras och vilka former kreativiteten får ta, å andra sidan och kanske ännu viktigare ser vi hur den inre rörelsen bestäms av vad vi kan kalla för Open Source-rörelsens idealism och patos, känslan för vad som är rätt eller fel. Dessa självdisciplinerande aspekter utgör tillsammans en kraftfull immanent kontrollapparat. Produktiviteten inom företaget kontrolleras av just företaget och frukterna av arbetet tillfaller det; och inom Open Source kontrolleras produktionen nätverket och tillfaller det. Ur detta perspektiv blir det tydligt att det handlar om två konkurrerande system, ett monopolistiskt och pluralistiskt system, som kämpar om tillgång till och kontrollen över en livsnödvändig produktiv resurs – information.

Men Open Source som rörelse strävar inte mot ett öppet rum snarare sker en ny form av inhägnad, en ny slags ockupation av det öppna. Denna ockupation skiljer sig kvalitativt från den föregående, istället för att dela upp och inhägna det allmänna, vilket den utökade upphovsrätten oundvikligen leder till, strävar Open Source efter att inhägna det allmänna i sin helhet. I sin iver att skydda och till viss mån återupprätta det allmänna upprättas nu stängsel runt det samma, i utbyte för deterritorialisering erbjuder Open Source endast en reterritorisering av världen. Väggar och räfflor av det slutna rummet ersätts med regler för inträde i gemenskapen och nya regler för hur dessa produktiva krafter används. Upphovsrättsförespråkarna och monopolkapitalisternas slutna rum undviks genom en postmodern kompromiss – det inhägnade öppna rummet.⁷⁵ Skapandet av detta inhägnade öppna rum må vara ett försvar mot upphovsrättsförespråkarnas försök att territorialisera uttrycken för massintellektualiteten, detta förändrar dock inte faktumet att ett system av

⁷⁴ Se Debians något fundamentalistiska men dock väl genomtänkta kritik av Creative Commons – tillgänglig 2004-08-05 via <http://lists.debian.org/debian-legal/2004/07/msg01193.html>

⁷⁵ Jämför gärna med hur till exempel Boyle (2003), Lessig (2004) och Barbrook (1999) beskriver allmänningar som just en kombination av nya licenser och idén av icke-kommersiell spridning. Allmänningen blir till ett alternativt system, ett nytt reglerat rum och varken fritt eller öppet. Nya regler är aldrig samma sak som inga regler och den postmoderna allmänningen har väldigt lite gemensamt med dess historiska namne.

dominans, kontroll och exploatering av det levande arbetet ersätts med ett annat. Ett system som varken är mer eller mindre skrämmande än det tidigare. Open Source-rörelsen tar oss endast från djurparkens burar till safarins illusoriska frihet.

8.2.3 Piratkopieringsrörelsen

Det finns en tendens idag att se piratkopieringsrörelsen enbart som ett reaktivt fenomen, som ett svar på kulturindustrins höga priser och föråldrade affärsmodell. Explosionen av piratkopiering som fortsätter att växa i styrka och omfång varje dag är till viss mån en reaktion på kulturindustrins ekonomiska strategi. Men den kan inte reduceras till enbart en reaktion för piratkopieringsrörelsen är mycket mer än så; den är ett förverkligande av styrkan och möjligheterna som finns i det allmänna intellektet och i de sociala relationerna; ett motstånd som bygger på samma grunder som den postmoderna ekonomin och delar dess produktiva styrkor; en deterritorialiserande krigsmaskin i blivande, en förändringens rörelse. Piratkopiering är långt mer än bara en reaktion.

8.2.3.1 Är piratkopiering en rörelse?

Motståndet som piratkopieringen representerar och konstituerar kommer ur den ökade teknologisering och den ökade kunskapsmängden i samhället. Det är ett uttryck för det allmänna intellektet. Piratkopieringen är en rörelse anpassad och sprungen ur postmoderniteten och ur det rum som konstituerar kontrollsamhällets sfär av dominans. Men samtidigt är den en rörelse bortom kontrollen. En aktiv handling som gör sig av med den självdisciplin och moral som utgör kontrollsamhällets immanenta mekanismer. Piratkopiering är inte bara reaktion utan också en materialisering av potentialiteten som finns i den nya teknologin och den produktiva kraften i de sociala relationerna. Och idag är det tydligt att det inte finns någon återvändo, locket till Pandoras box har redan lyfts, spöket har sluppit lös. Sänkta priser och lagliga nerladdningsalternativ är medel att bemöta konkurrens, metoder att behålla sin dominans över rummet. Men piratkopieringsrörelsen konkurrerar inte om rummet eller vinsterna, det är inte en fråga om två krafter som kämpar om samma plats utan det som piratkopieringsrörelsen försöker att göra är riva väggarna till det rum som kulturindustrin kämpar för att upprätthålla och återskapa det öppna rummet. Detta är inte ett nödvändigtvis ett medvetet val utan en konsekvens av handlingen, det är i handlingen som piratkopieringens rörelse formas.

Till skillnad från traditionella historiska massrörelser, som till exempel arbetarrörelsen eller nykterhetsrörelsen, som fann sin styrka genom att organisera massorna och ta plats i det offentliga rummet, så finner piratkopieringsrörelsen sin styrka i det dolda. Det är inte genom att inte ta plats eller försöka skapa nya alternativ som piratkopieringsrörelsen växer. Nej, det är i förförelsen, i löftena om att allt tillhör alla och i den intuitiva förståelsen av det faktiskt inte finns någon anledning att betala för immateriella varor som piratkopieringens styrka ligger. Genom att stanna kvar i det dolda förstärks dess rhizomatiska och närmast spöklika karaktär. Piratkopieringsrörelsen finns överallt och ingenstans. Luther Blissett beskriver den radikala anabaptiströrelsens spridningsmönster under 1500-talet i sin historiska roman *Q* – men parallellerna med hur piratkopieringsrörelsen breder ut sig idag är dock inte svåra att se:

Anabaptismen sprider sig underjordiskt, den har inte ett ensamt huvud som kan huggas från kroppen och så är det slut på den; det finns ingen fiende att besegra i strid; den har inga sanna och verkliga gränser, den växer fram nu här, nu där, som digerdöden gör när den hoppar från en region till en annan, skördar den sina offer utan hänsyn till status eller språk [...] men vi kan säga att de står att finna överallt, och således kan inga gränser vara säkra; faktum är att ingen milis – ingen militär – kan förhindra frammarschen av denna osynliga armé. (Blissett, 1999, s166)⁷⁶

Piratkopiering är inte en ideologi, inte heller är den en organisation som man går med i eller rekryteras till, lika lite är den en abstrakt idé som man väljer att kämpa för. Piratkopiering är i första hand en vardaglig praktik med omfattande sociala och politiska konsekvenser. Detta är vad som skiljer piratkopieringsrörelsen från vanliga traditionellt organiserade rörelser – partier, intresseorganisationer och folkrörelser. Piratkopiering handlar inte så mycket om övertygelse som det handlar om egenintresse. Men trots detta kan piratkopieringen inte reduceras till enbart en företeelse på individuell nivå, eftersom piratkopiering bygger på interaktion och samarbete – det går helt enkelt inte att piratkopiera ensam. Så om vi använder oss av Deleuze' och Guattaris definition av rörelse så krävs det ingen sammanlänkning av "det individuella piratkopierandet till en kollektiv strävan" som Piratbyrå uttrycker det i min intervju med dem. Strävan kommer ur rörelsen och rörelsen existerar i handlingarna och i praktiken, i det outtalade målet – återge den sociala produktiviteten dess sociala funktion. "Att se piratkopieringen som en grundläggande kritik av upphovsrätten" (Piratbyrå, min intervju)

⁷⁶ Egen översättning, engelskt original: "Anabaptism spreads underground, it does not have a single head that can be severed from the neck and there's an end to it; it has no enemy to defeat in battle; it does not have true and genuine borders, it springs up now here, now there, as the black plague does when, jumping from one region to the other, it harvests its victims without regard for state or language [...] but we can say that they may be found anywhere, and so no borders can be safe; no militia, no army, in fact, can obstruct the advance of this invisible army."

förstärker de sociala och politiska konsekvenserna av rörelsen, gör dem tydligare, men på inget sätt är det en förutsättning för rörelsen i sig själv.

8.2.3.2 Teknologin är aldrig ett mål i sig

Det är lätt att stirra sig blind på den teknologiska delen, på möjligheterna som finns och inte minst på olika lösningar. Men samtidigt är det viktigt att påminna sig själv att det inte finns en teknologisk konstant; teknologier utvecklas och tillämpas bara för att överges om situationen kräver det. Jag valde i denna uppsats att beskriva FastTrack. Denna tekniska plattform var dominant när jag skrev detta avsnitt, men redan idag, mindre än sex månader senare, så har FastTrack fått ge vika för nya lösningar. Piratkopieringsrörelsen har en situationsanpassad och dynamisk struktur, den är fylld av mångfald, förändring och ständiga fluktuationer. Det finns inte några tekniska standarder, inga normer utan allt är variabler som uppnås, moduleras och de muterar sig själv för att uppnå det eftersträvna målet, det öppna rummet. Rörelsen förändrar sig själv efter både ”inre” och ”yttre” påtryckningar, krav och behov.⁷⁷ Egentligen finns det bara en teknologisk vinning som utgör en fullständigt odelbar del av piratkopieringsrörelsen som vi känner den idag och det är Internet. Detta globala nätverk utgör grunden för dagens piratkopieringsrörelse, utan det är rörelsen otänkbar. Bui visar hur Internet dels används för fildelning (”bordningar”) men även för spridning av vital information och uttalanden:

”Pirater” är autonoma eftersom de hämtar information från just de media som de använder för att sina ”bordningar”, med andra ord Internet. Det gör många försök att skära av dessa försörjningslinjer: tekniska uppfinningar kapas för att kunna kryptera eller dölja viktig data, och hela mediasystemet används som högtalare för skivindustrins uttalanden. I det förra fallet, kommer rätt snart Internets kollektiva intelligens att leverera nycklarna som åter ger tillgång till dold data (till exempel hur man rippar kopieringsskyddade cds). I det senare fallet kommer nätet att sprida motinformation och håna inkräktarnas påståenden. (Bui, 2003b)

Uppkomsten och spridningen av Internet tillsammans med den ökade teknologiseringen av samhället som båda två är delar den allmänna informationaliseringen vilken den postmoderna ekonomin kräver. Det är viktigt att förstå att piratkopieringsrörelse i mångt och mycket är

⁷⁷ Sedan Napsters gick under har en mängd nya format – exempelvis Kazaa, Gnutella, DC++ och BitTorrent – tagit dess plats. De nya formaten har eliminerat nackdelarna som fanns och förstärkt det positiva. Kulturindustrins tidiga attacker på piratkopieringen utlöste en oförutsedd explosion av innovationer; säkerhetstänkande, anonymitet och distribuerad drift av nätverken var bara några av de funktioner som blev effekten av Napsters fall.

analog med postmoderna produktionssättet – rörelsen konstitueras av individer som av eget intresse självständigt bidrar med program, filer och utveckling. Med andra ord är den ett uttryck för den samhälleliga massintellektualiteten, den huvudsakliga produktionskraften inom den postmoderna ekonomin men vänd mot dem som försöker kontrollera dess utlopp och skapande. Detta uttryck tar sig form i dels rena innovationer, allt från anpassningen av Internet för piratkopiering genom nya protokoll, distribuerade lösningar och klienter men också tillgängliggörande av existerande program, hackade eller crackade versioner av köpprogram samt öppnande av hårdvara. I händerna på de världsomspännande piratnätverken så ställs den postmoderna produktionen på huvudet och dess teknologier och kraft förvandlas till vapen. Vapen som används mot det framväxande kontrollsamhället, mot självdisciplinens osynliga men påtagliga murar, mot kapitalets reterritorialisering av världen. Piratkopieringen fungerar således som en deterritorialisering kraft – den bryter den upp kontroll som kulturologik försöker etablera genom att skapa nya kombinationer av dess teknologier och metoder.

Piratkopieringsrörelsen är krigsmaskinen – kontrollivrarnas i alla deras skiftande former verkliga motstats. Den har samma hemliga struktur, den rör sig i likt andra krigsmaskiner i skuggan av det offentliga, i mörkret, i det dolda. Den förkroppsligar det yttre i förhållande till det inre som framförallt kulturindustrin försöker uttrycka. Den är det olagliga i en offentlig värld som strävar efter fler lagar och striktare kontroll. Även om rörelsen är förkroppsligandet av det yttre så tar det inte en vanlig form, utan form av mångfald i ständig rörelse, utan topp och utan botten, utan början och utan slut. Rhizomatisk och föränderlig – den saknar huvud utan att för den delen vara huvudlös.

Det är ur krigsmaskinens strävan efter att avkoda och öppna upp rummet som den deterritorialisering kraften utvinns. Och piratkopieringsrörelsen är deterritorialisering och det är häri som motståndet ligger, i rörelsen och kullkastningen. Den teknologiska aspekten av detta motstånd – deterritorialiseringen av det allmänna intellektets, den samhälleliga massintellektualitetens, produktiva kraft – ligger till grund för piratkopieringens epidemilänkande spridning och breda om än outtalade acceptans i samhället. Men teknologier trots deras värde och betydelse är ingenting mer än verktyg förvandlade till vapen, medel att nå målet. För att verkligen förstå rörelsens deterritorialisering kraft måste vi titta på dess förhållningssätt till upphovsrätten. Piratkopiering återger kulturen dess sociala funktion, det vill säga det gränslösa användandet och den ohämmade konsumtionen. I sin rörelse och i sina handlingar upplöser den först och främst de transcendentala barriärerna som omger kulturen idag, inte minst penningrelationen som söker underordna kulturen och begränsa dess tillgänglighet, spridning och livskraft.

8.2.3.3 Produktivitet och möjligheter

De internationella fildelningsnätverken har inneburit ett radikalt tillgängliggörande av kulturella ytringar men också av verktyg för vidare skapande. Inom nätverken tillgängliggörs element ur hela produktionskedjan; från de första byggstenarna på vilka nya verk byggs, via maskinerna och instrumenten som används vid själva skapandet till de nya produkterna. Eftersom dessa element i de flesta fall är stulna så innebär det att piratkopiering i sig själv aldrig kan vara värdeskapande i kapitalistisk mening; stulna produktionsmedel, de piratkopierade programmen och verken, kan aldrig användas för att skapa nya bytesvärden. Upphovsrätten sätter stopp för detta. För att piratkopieringens kreativitet skall kunna exploateras krävs en omfattande revidering av, nej, ett slut på upphovsrätten. Det faktum att piratkopieringen till skillnad från Open Source varken respekterar äganderätten som den ser ut idag, reglerade via immateriell rätt och upphovslagar, eller försöker skapa nya former av för gemensamt ägande förlägger piratkopiering utanför kapitalismen. Dess illegalitet är det som exkluderar rörelsen från det inre.

När vi pratar om piratkopiering brukar alltid en väldigt viktig synpunkt dyka, nämligen att piratkopieringen är improduktiv.⁷⁸ Lite enkelt kan denna synpunkt förklaras med följande påstående – utan andras skapande så finns det helt enkelt ingenting att dela ut. Det heter att piratkopieringen saknar den produktiva kraft som kan återfinnas i Open Source-nätverken, eller inom kulturindustrin för den delen. Således kan piratkopiering reduceras till en metod för omfördelning av existerande produkter, en i grund och botten parasitär verksamhet. Tillgängliggörandet, avvarufieringen, det allmänna uppöppnandet av kulturen; allt som piratkopieringen innebär, på gott och ont, förändrar inte det faktum att piratkopieringen saknar egen produktivitet och därmed är beroende av utomstående krafter. Detta perspektiv är absolut inte helt felaktigt, och framförallt är det väldigt svårt att bemöta.

”Utan mig blir det inget verk” säger artisten förnöjt.⁷⁹ Och helt plötsligt hamnar vi tillbaka där vi började; kulturens sociala ursprung förvandlas till en inspirationskälla och artisten återtar rollen som geniet, den unika individen med förmågan att omvandla inspiration till konst. Den sociala och kollektiva naturen av kulturens tillkomstprocess får ge vika för en individualisering, en förflyttning från namnlöshet till namnfetisch. Visst spelar artisten en roll i denna kollektiva process, men just bara en del. Artisten bemäktigar sig resultatet av denna

⁷⁸ Detta perspektiv är minst lika vanligt hos kulturindustrin som det är hos Open Source-rörelsen.

⁷⁹ Eller mer rättvist är det kanske att säga att det är det budskap som kulturindustrin trummar ut, utan artisten ingen produkt – med det ständiga tillägget att utan industrin finns det ingen som ser efter artisten, ingan som skyddar dess egendom och kreativitet.

process genom att sätta sitt namn på det. Egentligen har ingen förklarat det lika bra som Richard Wagner, som ironiskt nog ofta hyllades för sin genialitet:

Den egentliga uppfinnaren har sedan urminnes tider bara varit folket, – de namnkunniga enskilda så kallade uppfinnarna har bara övertagit ett redan upptäckt väsen från andra, besläktade föremål, – de är bara avledare. Den enskilda kan inte uppfinna, utan bara bemäktiga sig en uppfinning. (Wagner, citerad i Fleischer, 2004a)

Piratkopiering innebär ett brott med den romantiska myten kring den genialiska upphovsmannen och rätten till ägande som följer denna idé. Multipliceringens verktyg omkullkastar ögonblicksfetischen som Peter Gabriel talade om, och genom framväxten av dessa autonoma fildelningsnätverk har begärets produktiva krafter getts möjlighet att skapa verklighet. Produktion, reproduktion, manipulation smälter samman och återtar formen av ett flöde, en process; detta skapar ett rum där räfflorna har jämnats ut och där den sociala produktivitetens potential och kraft inte längre är begränsad. Detta rum växer ständigt, i takt med att piratkopieringen sprids och förgrenas. Hela tiden och överallt skapas nya möjligheter att ta del av, skapa och förvandla kultur och information. Piratkopieringen medför en affirmativ attityd till begär och lust⁸⁰, istället för att produktionen handlar om att skapa avsaknad och brist för att sedan fylla dem med produkter så genererar piratkopieringen nya livsmöjligheter. "Om lusten är produktiv" skriver Deleuze, "så är det verkligheten den producerar" (Deleuze, citerad i Spindler, 2001, s 48). Piratkopieringens rörelse producerar sammanhang, den kopplar samman bilder, idéer, situationer, möjligheter, med andra ord det vi kallar verkligheten, den värld vi ständigt befinner oss i och de livsmöjligheter som vi har. I denna produktion finns det inte längre några enskilda upphovsmän som kan bevilja sig frukterna av processen, inga som kan höja sig över de andra och säga: "Det här är mitt, jag äger det!" Denna produktivitet är inte nödvändigtvis konkret eller fysisk, inte heller möjlig att kvantifiera; men samtidigt är verkligheten som produceras är inte mindre reell än den fysiska världen. Den är inte en fantasivärld. Begäret, piratkopieringens produktiva drivkraft, låter sig inte reduceras till ett objekt, ett ting utan begäret producerar alltid ett sammanhang där subjektet, objektet och kontexten flyter ihop till verkligheten. I piratkopieringens fall, en

⁸⁰ Hos Deleuze är begäret inte reducerat till en ständig jakt på det Ouppnåeliga, den metafysiska grunden på vilken hela tillvaron vilar. Till skillnad från klassisk filosofi eller ekonomisk teori är begäret varken ett objekt som är separerat från subjektet (någonting som ligger utanför en själv och som aldrig kan uppnås) eller namnet på en lyx (någonting som kan uppfyllas först efter att de fysiska behoven har tillgodosetts). Begäret är en immanent kraftprincip, ett system, en sammankoppling av allt det som formar vår verklighet och driver oss framåt. "Lustens objektiva väsen är själva verkligheten," som Deleuze säger. Begäret produktivitet riskeras dock ständigt att korrumpas av behoven, vilket vi ser ske under den kapitalistiska produktionen. Istället för att producera livsmöjligheter börjar vi producera för att täcka ständigt växande behov. För en mer genomgående beskrivning av begärets produktiva kraft och dess förhållande till behov, se Spindler, 2001.

verklighet där världsliga och mentala förutsättningar, begränsningar och kontrollmekanismer har försvunnit och allting tillhör alla. Den deterritorialiserande rörelsen av piratkopiering producerar det öppna rummet.

8.3 Avslutande ord om framtiden

Trots all den kraft och rörelse som piratkopieringen uppvisar så är den fortfarande en krigsmaskin och som krigsmaskin saknar den en konstituerande potential. Som krigsmaskin är piratkopieringsrörelsen försatt i ett tillstånd kontinuerlig temporaritet, den befinner sig under förflyttning och runt rörelsen ter det sig som om allting fast förflyktigas. Dess rhizomatiska struktur förhindrar en koncentration av kraft som krävs för att en trädliknande struktur skall kunna ta form, inga delar kan växa sig så betydelsefulla och stora utan skapa en ny form av gravitation som förstör den nuvarande strukturen. Dess hemligheter och uppenbara brist på legitimitet omöjliggör att ett nytt konstitutionaliserande system kan växa fram. Det är piratkopieringsrörelsens själva styrkor som förhindrar den från att transformeras till en samhällsbärare. Nej, piratkopieringen är dömd till att fortsätta vara det materialiseringen av det yttre. Och som det yttre kommer rörelsen att förbli så länge som det inre kvarstår.

En vapenvila mellan staten och krigsmaskinen är otänkbar. Deleuze och Guattari beskriver två möjliga slut på detta krig – antingen ödelägger krigsmaskinen staten, varpå processen av reterritorialisering inleds, eller så statsapparaten krigsmaskinen och beviljar sig vissa av dess egenskaper. Men oavsett hur det går, vilken sida som segrar så har världen redan förändrats. Men exakt hur framtiden kommer te sig är fruktlöst att spekulera om, men vi kan vara säkra på att drag från piratkopieringens form kommer att inkorporeras i konstruktionen av en ny statsapparat. Antingen som underordnade drag eller som dominanta.

Däremot så tycks ett slut inte vara i sikte just nu, både statsapparaten och krigsmaskinen är i dagsläget starka. Vi ser hur omfattningen av upphovsrätten växer och allt fler aktiviteter kriminaliseras. Tolkningen över de transcendentala kontrollmekanismerna som påverkar fildelningen tenderar att i allt större omfattning ske i kulturindustrins favör. Men samtidigt så kan vi också se hur piratkopieringen sprider sig, bli allt mer tekniskt avancerad och möjligheterna att ladda ner snabbare ökar i takt med att bredband blir allt vanligare och hastigheterna tilltar. Samhällets själva utveckling verkar stärka piratkopieringen. Trots att ett dödläge verkar råda så innebär uppkomsten av Open Source-rörelsen ett starkt tillskott till de konstitutionaliserande krafterna. Det kanske låter paradoxalt att kulturindustrins och upphovsrättsförespråkarnas konkurrent faktiskt också är deras allierade i kampen mot

piratkopieringsrörelsen och utgör en del av statsapparaten, men så är fallet. För även om de konkurrerar så representerar de båda det inre. Open Source-rörelsen försöker att göra piratkopieringen rumsren och internalisera den, med andra ord överta vissa av dess attribut och förvandla dem till sina egna. Vi ser detta inte minst i försöken att skapa nya system för kompensation, bland annat Flat Rate⁸¹ och Creative Commons idéer kring icke-kommersiell spridning. Open Source-rörelsen försöker ta vara på de ”positiva” egenskaperna hos piratkopieringen och ignorera de som inte passar in i deras vision – detta är en beprövad metod för att integrera motstånd i ett eget projekt. Passivisera det genom att krama sönder det istället för att försöka slå sönder det. Den form av reterritorialisering kan eventuellt utgöra ett hot mot piratkopieringsrörelsen men som det ser ut idag så saknar dessa idéer tillräcklig tyngd för att kunna rubba den illegala rörelsen. De räfflor som idéerna skapar står inte mot krigsmaskinens hastighet och kan inte som det ser ut idag stoppa maskinens framfart.

9 Sammanfattning

I arbetet har vi kunnat se tre separata scenarier ta form; det första är en acceleration av den gamla världens krafter med hjälp av flera lagar och reglering, hårdare repression mot fildelare och pirater och ökade kontroll över Internet. I det andra scenariot ser vi hur en ny statsapparat tar form, som använder sig av andra mekanismer för att skapa kontroll och stabilitet – inte genom tvång och yttre påtryckningsmedel utan genom inhägnad, omfamning och självdisciplin. I det tredje scenariot så besestrar piratkopieringsrörelsen de båda konkurrerande statsapparaterna och utplånar alla spår av begränsning och återger den sociala produktiviteten dess sociala funktion. Som jag upplever det är inget av dess scenarier särskilt trovärdiga – personligen tror jag att vi befinner oss i början av den revolutionära process, statsapparaten kan inte besegra krigsmaskinen och inte heller vice versa. Denna process kommer att fortsätta och världen som vi känner den att förändras, och resultatet kommer oundvikligen inte bli ett slut utan en ny början; en ny ordning och ett nytt motstånd.

Den allmänna informationaleringen av ekonomin har varit en otroligt pådrivande i faktor när det gäller teknologiseringen av samhället och uppkomsten av det allmänna intellektet. Samhället som vi känner det håller på att förändras och ett nytt ta dess plats. Men inga tendenser är helt tydliga och inga krafter agerar ensamma med total kontroll. Överlag kan vi dock säga att tendensen pekar mot mer kontroll, eller rättare sagt en annan form av kontroll än

⁸¹ Flat Rate är ett system där alla betalar en fast summa för sin Internetuppkoppling, dessa pengar skall sedan distribueras till upphovsrättsinnehavarna ungefär på samma sätt som STIM fungerar. Systemet är inte klart på långa vägar men diskuteras livligt i upphovskritisk litteratur. Förslaget lanserades under den senaste Wizards of OS (en internationell konferens för Open Source-rörelsen) som framtidens system. Idén har hunnit gehör hos

tidigare. Ett kontrollsamhälle håller på att växa fram på det disciplinära samhällets vacklande institutioner och slutna rum. Men precis som Deleuze sa, hur skrämmande och fantastiskt det nya samhället än kan verka så ger det oss ”varken skäl att frukta eller att hoppas [...]” (Deleuze, 1998b, s 196). Nya kombinationer av teknologi och upphovsrätt, självdisciplin och intellektuell inhägnad producerar en begränsning av vår kollektiva frihet som saknar motstycke i historien. I allt fler avseenden blir fjärmade från den verklighet vi lever i och den sociala produktionen som omger oss, vi blir konsumenter av våra egna liv. Konsumenter med allt vad det innebär, med alla de regleringar och hämningar som följer kapitalets och penningens logik. Förflyttningen mot kontrollsamhället betyder en etablering av den reella underordningen, med andra ord en underordning som inte bara är formell, genom arbetet och lönen, utan går genom alla aspekter av livet och våra sociala relationer. Men inga krafter agerar ensamma, och inte heller denna tendens är utan motstånd. Och teknologier och kunskap kombineras och skapar nya spännande öppningar.

Strävan efter kontroll och dominans representeras framför allt av kulturindustrin och monopolkapitalisterna, de konstituerar en formidabel statsapparat. Denna strävan som uttrycker sig genom försöken att monopolisera på den sociala produktionen – framtida och tidigare – genom att försöka fånga in den i det slutet rum, ett rum vars väggar och räfflor är upphovsrätten och den följande etableringen av den intellektuella egendomen. Denna strävan kan vi också förstå genom termen territorialisering. Statsapparaten försöker skapa ett rum, en hegemoni, och rummet växer ständigt genom att internalisera kringliggande områden, uttryck och relationer. Denna inhägnad av intellektuella och kulturella flöden fångar dem i ett system som möjliggör mätbarhet, och därmed varufiering. Med andra ord förvandlas den sociala produktionen till en lyx vars tillgänglighet regleras av pengar och vars bruk regleras av lagar. Men trots denna statsapparats styrka och omfattningen så är den också väldigt anakronistisk, på sätt och vis fortfarande fast i det disciplinära samhället, den moderna världen.

Statsapparaten präglas av en längtan efter stabilitet, efter system som ordnar verkligheten och gör den säker, trygg och förutsägbar. Den är inte ondskefull eller illvillig. Statsapparaten kan ta många olika uttryck men just viljan att systematisera är dess grundläggande drivkraft. För att nya system ska kunna etableras måste statsapparaten förfoga över ett internaliserat rum. Vi ser ofta olika statsapparater kämpa om förfogandet över rummet, de konkurrerar om chansen att territorialisera och dominera. Open Source-rörelsen är en konkurrerande statsapparat, ett nytt system, en vilja till en ny form av stabilitet och ordning. Det är sant att Open Source-rörelsen försöker störta den rådande ordningen – monopolkapitalisterna och oligarkierna –

många grupper som försöker skapa kompromisser och lösningar på piratkopieringsfenomenet. För mer information se Fleischer, 2004b.

och basen för deras dominans – upphovsrätten i sin nuvarande form, den intellektuella egendomen och så vidare. Men metoderna som använder sig av är av konstitutionaliserande natur, de upplöser det nuvarande slutna rummet för att återskapa ett nytt rum. Delvis annorlunda men också delvis det samma; Open Source-rörelsen söker ersätta det moderna slutna rummet med en postmodern variant – det inhägnade öppna rummet. Genom att reterritoralisera rummet lyckas Open Source-rörelsen att inkorporera den postmoderna ekonomin i ett system som inte bara öppnar för exploatering utan även bygger på det. Inte genom nya transcendentala kontrollmekanismer, utan genom att förflytta dem till det immanenta planet; självdisciplin och känslan för vad rätt och fel blir viktigare än regler och övervakning. Vidare kan vi se hur Open Source-rörelsen försöker ockupera delar av piratkopieringsrörelsen och därmed göra den internaliserad, en del sig själv. Den försöker styra om piratkopieringsrörelsens kraft, rikta den mot det slutna rummet och på så sätt försöka använda den för sina egna syften. Den reterritoraliserande statsapparaten använder sig den som ett medel för att konstruera ett nytt system.

Territorialisering och reterritoraliserande statsapparater är namn på det inre. Men där det finns en inre finns också ett yttre, inte en konkurrent utan en fiende. En deterritorialisering kraft som inte är ute efter att återskapa eller bygga upp nya system utan riva ner de rum som idag finns, slutna eller inhägnade spelar ingen roll. Krigsmaskinens enda mål är att återge rummet dess öppna form. Piratkopieringsrörelsen, som är en rörelse sammankopplad genom sin praktik och inte genom medlemskap eller medvetenhet, försöker inte etablera några system, målet är inte att avskaffa en ordnad verklighet bara för att drabbas av en annan. Nej, målet är enkelt att förstå – avskaffa alla transcendentala och immanenta mekanismer som förhindrar att den sociala produktionen återfår sin sociala funktion. Med andra ord, i det öppna rummet som piratkopieringsrörelsen skapar så är tillgängligheten inte längre är begränsad eller styrd, bruket inte längre reglerat vare sig av lagar eller av idéer, och kontrollen är icke-existerande. I fildelningsnätverken finns inte längre några mekanismer för att upprätthålla egendomen. Ingen äger således någonting samtidigt som allting verkligen tillhör alla. Det enda som finns kvar är oanade möjligheter att bejaka begär och lust, och omforma och återskapa verkligheten, allt efter eget bevåg. Möjligheter till skapande bortom gränserna för det idag tänkta, bortom licenser och rättigheter, bortom originalitet och plagiat.

Även om vissa (läs Open Source-rörelsen och andra upphovsrättskritiker; kulturindustrin med flera anser naturligtvis fortfarande att det endast handlar om stöld) tenderar att simplificera piratkopieringen och reducera den till en kritik av prissättning eller ägarkoncentration, så är faktiskt mycket mer än så. Det pågår en revolution just nu. Men denna revolution är inte en av ärorika slag, ledare och barrikader utan en revolution av viskningar och antydningar, utom

synhåll i mörkret, långt nere i djupet. Det är en revolution fylld av rörelse i det underjordiska, rörelser med en sådan ofattbar hastighet att de inte ens registrerar på maktens radar. Inte en revolution som syftar till maktövertagande, utan en process, ett flöde av omätbar kraft och potentialitet. En revolution så tyst att ”herrarna har ännu inte märkt att under det hav, där de bara ser pirater och krigsfartyg öppnar sig redan havsbotten”. (Bui, 2002)

9.1 Metodutvärdering

Jag anser att min metod fungerade mycket bra över lag, en kvalitativ forskningsmetod passade problem som handen i handsken. Jag kan inte tänka mig hur detta arbete hade varit genomförbart med en kvantitativ metod. Genom att välja en kvalitativ metod kunde jag koncentrera mig på att undersöka och tolka, och på så sätt förhoppningsvis nå en öka förståelse. Jag bestämde mig tidigt för att uppsatsen i grund och botten skulle vara en litteraturstudie. Fenomenets komplexitet och den infallsvinkel jag valde innebar att litteraturstudien skulle bli omfattande, men helt nödvändig. Jag var tvungen att bygga upp en begreppsvärld som kunde hjälpa mig förstå och förklara fenomenet. Eftersom stor del av min uppsats handlade om att analysera handlingsmönster hos olika grupper, medvetna likväl som omedvetna, så var det bra att jag kunde distansera mig och inte fastna i fällan som för omfattande empiri innebär. Det kanske låter paradoxalt att empiri skulle innebära en fälla men det är precis vad den kan vara, en fälla av medvetenhet. Visst det hade säkert varit möjligt att genomföra någon form av mer omfattande empiri men jag kan inte med tanke på min problemställning och arbetssätt se vilken nytta det hade gjort. Jag är övertygad om att empiriska studier inte alltid är den bästa vägen att vandra, och i detta fall så var det inte det.

Min analysmetod, det sätt som jag använde mig Deleuze' och Guattaris teorier, fungerade nästan över förväntan. Jag hade väldigt svårt att komma igång och min teori kändes stundom för omfattande. Genom att skapa denna metod så fick jag den struktur som jag först upplevde som bortblåst. Metoden gjorde också att min helhetsbild blev skarpare och mer direkt, jag kunde enklare definiera de olika krafterna och ställa dem i relation till varandra. Så för att summera min metodutvärdering så måste jag säga att jag gjorde flera bra val – en kvalitativ studie, fokus på litteratur istället för empiri, analysmetoden – och på det hela taget höll metoden mig på rätt kurs.

9.2 Personliga reflektioner

Uppsatsen är minst sagt inneburit en verklig kamp, en kamp mot mig själv och min ständiga lust att läsa mer, bredda uppsatsen och fördjupa mig i allt från de tekniska aspekterna till tung kontinental filosofi. Med tanke på att jag aldrig hade piratkopierat själv förre jag började arbetet innebar att jag verkligen saknade en praktisk förståelse för vad fenomenet innebar. Jag fattade verkligen inte alls hur det funkade, visst jag hade läst en del tidigare och var allmänt intresserad men mest på en teoretisk nivå. Allt det där kom att förändras när jag skaffade mig en 10Mbitsuppkoppling, jag upplevde som om en helt ny värld öppnades för mig. Mitt intresse upphörde att vara rent teoretiskt om jag säger. Jag misstänker att många delar denna inställning med mig; piratkopieringens förförande kraft som jag talade om tidigare i arbetet vinner verkligen över alla moraliska betänkligheter. Bejakandet av begär och lust tilltalar helt enkelt, men samtidigt så är det lätt att förlora sig i denna verklighet – i filmerna, musiken, spelen, programmen, allting – på gott och ont naturligtvis. Hur som helst störde piratkopieringen med min uppfattning av hur tid bäst spenderas – skriva eller inte skriva, det var frågan.

Annan sak som jag upplevde som ett problem under arbetet var att mycket av den litteraturen som jag läst var något partisk, inte nödvändigtvis för piratkopiering men definitivt mot kulturindustrin och monopolcapitalisterna. Och tyvärr har detta färgat av sig på mitt arbete även om jag har försökt att problematisera bilden genom att förvandla den från en klassisk kamp mellan gott och ont till något av ett triangeldrama, en uppgörelse mellan tre parter som alla har separata intressen och agendas. Som en förflyttning från John Waynes Rio Bravo till Sergio Leones Den Gode, den Onde, den Fule – om vi använder oss av populärkulturella referenser. Jag måste dock påpeka att under min arbetsprocess använde jag mig inte av Den Gode, den Onde, den Fule för att på något sätt rättfärdiga endera parten eller moralisera över någon annan. Jag använde mig av den för att bättre illustrera konflikten för mig själv. Jag ville inte låsa antingen den ena eller andra till någon av de tre karaktärerna. Fast det är inte riktigt sant måste jag nog ändå erkänna – piratkopieringsrörelsen gick nästan alltid under betäckningen den Fule, den utanför, den som inte passar in.

9.3 Framtida forskning

Åtminstone för mig skapade arbetet många nya utgångspunkter och vägar för vidare forskning. Många frågor frestade mig men jag var ständigt tvungen att avgränsa mig och fokusera på färdplanen, inte gå vilse eller låta mig förirras av sirenernas lockrop. Det vore

intressant att vidare undersöka Open Source-rörelsens olika alternativ, de olika licenserna och hur de tänkt sig att omforma upphovsrätten, och vilka effekter det skulle kunna tänkas få. Till detta vore det också spännande att djupare gå in på vad som menas med begreppet icke-kommersiellt som så ofta används, för att se om det är möjligt att applicera i dagens samhälle överhuvudtaget. Vidare så har upphovsrättens fördjupning skapat många fascinerande frågor – vilka samhällsintressen är beroende av upphovsrätten, finns det överhuvudtaget några värda att skydda? Jag tänker mest i termer av arbetsmarknadspolitik, nationalekonomi och andra realpolitiska aspekter. Vilken blir den vidare effekt på samhället av en fördjupad respektive upphävd eller reformerad upphovsrätt? Slutligen skulle jag tycka att det vore väldigt intressant att fördjupa mig än mer i olika upphovskritiska projekt, inte bara Open Source-rörelsen som jag nämnde ovan utan även mer radikala projekt och grupper, och eventuellt knyta an till historiska perioder och fenomen. Det känns som en närmast oändlig mängd nya vägar och flyktlinjer har skapats.

10 Litteratur och referenser

Böcker:

Anderssons, Bengt-Erik (2001); Som man frågar får man svar: en introduktion i intervju- och enkätteknik; Prisma; Stockholm.

Backman, Jan (1998); Rapporter och uppsatser; Studentlitteratur, Lund.

Blissett, Luther (2003); Q; Heinemann, Random House Group Limited, London.
Sidhänvisningar gäller webbupplagan, tillgänglig 2004-05-19, via
http://www.wumingfoundation.com/italiano/Qen_pdf.zip

Castells, Manuel (2000); Nätverksamhällets framväxt; Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Dyer-Witheford (1999), Nick; Cyber-Marx: cycles and circuits of struggle in high-technology capitalism; University of Illinois Press, Urbana. Sidhänvisningar gäller webbupplagan, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.fims.uwo.ca/people/faculty/dyerwitheford/>

Fuller, Matthew (2003); Behind the blip: essays on the culture of software; Autonomedia, Brooklyn, New York.

Hardt, Michael & Negri, Antonio (2001); Empire; Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Hardt, Michael & Negri, Antonio (2003); Imperiet; Glänta Produktion & Vertigo Förlag, Göteborg & Stockholm.

Higgs, E., Light, A. & Strong, David (red.) (2000); Technology and the good life?; University of Chicago Press, Chicago.

Klein, Naomi; No Logo (2001); Flamingo, London.

Kling, Rob (red.) (1996); Computerization and controversy: value conflict and social choices; Academic Press, San Diego.

Lagerberg, Hans (2000); Förrädare; Ordfront förlag, Stockholm, Sverige.

Langefors, Börje (1995); *Essays on Infology: summing up and planning for the future*; Studentlitteratur, Lund.

Lessig, Lawrence (2004); *Free culture: how big media uses technology and the law to lock down culture and control creativity*; Penguin Press, New York. Sidhänvisningar gäller webbupplagan, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.free-culture.cc/freeculture.pdf>

Ludlow, Peter, (red.) (2001); *Crypto Anarchy, Cyberstates, and Pirate Utopias*; MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Norman, Donald A. (2000); *The design of everyday things*; MIT Press, London.

Skribekk, Gunnar & Gilje, Nils (1995); *Filosofins Historia*; Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg.

Artiklar, tidskrifter och antologier:

Arvidsson, Adam (2002); »Grundrisse« och det allmänna intellektet; *Fronesis – Arbetet*, 9-10, 22-41; Fronesis, Malmö.

Baudrillard, Jean (2002); Produktionens spegel; *Fronesis – Arbetet*, 9-10, 149-170; Fronesis, Malmö.

Bergman, Bo (1974); Stadsbygget som politisk strategi: Henri Lefebvre och stadens befrielse; *Ord & Bild – Staden*, 6/1974, 318-328; Ord & Bild, Stockholm.

Deleuze, Gilles (1998a); Ett samtal om Tusen Platåer; *Skriftserien Kairos – Nomadologin*, 4, 43-58; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Deleuze, Gilles (1998b); Postskriptum om kontrollsamhället; *Skriftserien Kairos – Nomadologin*, 4, 193-202; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (1998); 1227 – Traktat om nomadologin: krigsmaskinen; *Skriftserien Kairos – Nomadologin*, 4, 59-176; Kungliga Konsthögskolan & Rasters förlag, Stockholm.

Deleuze, Gilles & Negri, Antonio (1990); Control and becoming; *Futur Anterieur*, 1/1990, okänd sidhänvisning; engelsk översättning finns publicerad på Internet, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.generation-online.org/p/fpdeleuze3.htm>

De Solà-Morales, Ignasi (1999); Plats: permanens eller produktion; *Skriftserien Kairos – Arkitekturteori*, 5, 47-88; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Hjelm, Mats (1998); Krig, konst och intelligenta maskiner; *Skriftserien Kairos – Nomadologin*, 4, 17-42; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Kaufman, Eleanor (red.) (1998); From schizophrenia to social control; utdrag ur *Deleuze and Guattari: New mapping in politics, philosophy, and culture*, 65-73; University of Minnesota Press, Minneapolis.

Kellner, Douglas (2000); Crossing the postmodern divide with Borgmann, or adventures in cyberspace; ur: *Technology and the good life?*, 234-255.

Marx, Karl (2002); Fragmentet om maskiner; *Fronesis – Arbetet*, 9-10, 45-53; Fronesis, Malmö.

Midnight Notes Collective (1990); The new enclosures; *Midnight Notes*, 10/1990, okänd sidhänvisning. Artikeln finns också publicerad på Internet, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.commoner.org.uk/02midnight.pdf>

Negri, Antonio (2001); Motmakt; *Situaciones*, 3/2001, okänd sidhänvisning; svensk översättning finns publicerad på Internet, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.motkraft.net/tema/ideologi/motmakt>

Negri, Antonio (2002); Approximationer: mot en ontologisk definition av myllret; *Multitude*, 9, okänd sidhänvisning; svensk översättning av Henrik Sundberg och Mathias Wåg, ej utgiven.

Power, Thomas Michael (2000); Trapped in consumption: modern social structure and the entrenchment of the device; ur: *Technology and the good life?*, 271-293.

Rowe, Colin & Koetter, Fred (1999); Kollagestaden; *Skriftserien Kairos – Arkitekturteori*, 5, 47-88; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Spindler, Fredrika (2001); Gilles Deleuze och lusten; *Glänta*, 1-2/2001, 45-51; Glänta Göteborg.

Virno, Paolo (2002); Anteckningar om det allmänna intellektet; *Fronesis – Arbetet*, 9-10, 54-61; Fronesis, Malmö.

Wallenstein, Sven-Olov (1998); Kommentar till nomadologin; *Skriftserien Kairos – Nomadologin*, 4, 177-192; Kungliga Konsthögskolan & Raster förlag, Stockholm.

Webster, Jane & Watson, Richard T. (2002); Analyzing the past to prepare for the future: writing a literature review; *MIS Quarterly*, Vol. 26 No. 2, xiii-xxiii.

Wright, Steve (2002); Negris klassanalys: italiensk autonomistisk teori på sjuttioalet; *Riff Raff*, 2, 37-61, Riff Raff, Uppsala. Artikeln finns också publicerad på Internet, tillgänglig 2004-05-19, via http://www.riff-raff.se/artiklar/pdf/2_negkla.pdf

Artiklar, webbpublikationer:

Ashurst, Mark (2004); Brazil falls in love with Linux; *BBC Online*; tillgänglig 2004-07-28 via <http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/3445805.stm>

Barbrook, Richard (1999); Cyber-communism: how the Americans are superseding capitalism in cyberspace; *The Hypermedia Reseach Center*; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.hrc.wmin.ac.uk/theory-cybercommunism.html>

Barbrook, Richard (2002); The regulation of liberty: free speech, free trade and free gifts on the Net; *The Commoner*, 4/2002, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.commoner.org.uk/04barbrook.pdf>

Boyle, James (2003); The second enclosure movement and the construction of the public domain; *Duke university of Law Journals – Law and contemporary problems*, 66/2003, 33-74; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.law.duke.edu/pd/papers/boyle.pdf>

Bui, Roberto (2001); Historier tillhör alla; *utdrag ur Wu Ming 1's tal vid konferensen The Wizards of OS #2*, Berlin 2001; tillgänglig 2004-05-19, via http://www.wumingfoundation.com/italiano/outtakes/swedish_translations.html#historier

Bui, Roberto (2002); Copyright och havsbävning; *Giap*, #5/2002; tillgänglig 2004-05-19, via http://www.wumingfoundation.com/english/copyright_svenska.html

Bui, Roberto (2003a); Copyleft så att ett barn förstår det: att rätta ut en del missförstånd; *Il Mucchio selvaggio*, #526/2003; tillgänglig 2004-05-19, via http://www.wumingfoundation.com/italiano/outtakes/copyleft_swe.html

Bui, Roberto (2003b); Lawrence av Arabien om kampen mot copyright; *Wu Ming Foundation*; tillgänglig 2004-05-19, via http://www.wumingfoundation.com/italiano/outtakes/lawrence_svenska.html

De Angelis, Massimo (2001a); Global Capital, abstract labour, and the fractal-panopticon; *The Commoner*, 1/2001, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.commoner.org.uk/fractalpanopt.pdf>

De Angelis, Massimo (2001b); Marx and primitive accumulation: the continuous character of capital's "enclosures"; *The Commoner*, 2/2001; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.commoner.org.uk/02deangelis.pdf>

Dyer-Witford, Nick (2002); Global body, global brain/ global factory, global war: revolt of the value-subjects; *The Commoner*, 3/2002; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.commoner.org.uk/03dyer-witford.pdf>

Fleischer, Rasmus (2004a); Wagner och "den romantiske opphovsmannen"; *Copyriot*, 29/7 2004; tillgänglig 2004-09-05, via <http://copyriot.blogspot.com/2004/07/wagner-och-den-romantiske.html>

Fleischer, Rasmus (2004b); Wizards of OS 3: Direktrapport; *Copyriot*, 12/6 2004; tillgänglig 2004-09-05, via <http://copyriot.blogspot.com/2004/06/wizards-of-os-3-direktrapport.html>

Foucault, Michel (1977); Författarfunktionen; *utdrag ur What is an Author? i Language, Counter-Memory, Practice (Red. Donald F. Bouchard)*, 124-127; Cornell University Press, Ithaca, New York; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.piratbyran.org/index.php?view=articles&id=47>

Gilly, Pierre (2004); Patentregler är maktinstrument i kunskapsekonomin; *Piratbyrån*; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.piratbyran.org/index.php?view=articles&id=55>

König, Anna (2003); Piratkopiering har kommunistiska förtecken, debattartikel i Göteborgs Posten, 1/10 2003; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=114&a=139846>

Johnson, David R. & Post, David (1996); Law and borders: the rise of law in cyberspace; *First Monday*, Vol. 1 No. 1, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.firstmonday.dk/issues/issue1/law/>

Lindenschmidt, James W. (2004); From virtual commons to virtual enclosures: revolution and counter-revolution in the information age; *The Commoner*, 9/2004, tillgänglig 2004-07-10, via <http://www.commoner.org.uk/09lindenschmidt.pdf>

Marx-arbeitsgruppe (1975); Introduktion till Kapitalets första band: Kapitalets produktionsprocess; Förbundet Kommunist, Malmö & Lund; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.riff-raff.se/kpp/kpp.pdf>

Philipson, Graeme (2003); Copyright distorts the market; *Sydney Morning Herald Online*, 23/9 2003; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.smh.com.au/articles/2003/09/22/1064082911896.html>

Piratbyrån (2004); Piratbyrån, tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.piratbyran.org/index.php?view=forum&a=thread&id=6920>

Rainsford, Miriam (2004); P2P: revolution or evolution; *Open Democracy*; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.opendemocracy.net/debates/article-8-101-1666.jsp>

Stockholms Autonoma Marxister (2002); Fabriken som aldrig stänger; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.hogdalen.biz/index.php?view=articles&id=30>

Söderberg, Johan (2002); Copyleft vs. Copyright: a Marxist critique; *First Monday*, Vol. 7 No. 3, tillgänglig 2004-05-19, via http://www.firstmonday.org/issues/issue7_3/soderberg/index.html

Vaidhyathan, Siva (2003); The new information ecosystem: cultures of anarchy and closure; *Open Democracy*; artikelserie i fem delar:

(2003a); Part 1: It's a peer-to-peer world; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.opendemocracy.net/debates/article.jsp?id=8&debateId=101&articleId=1319>

(2003b); Part 2: 'Pro-gumbo': culture as anarchy; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.opendemocracy.net/debates/article.jsp?id=8&debateId=101&articleId=1348>

(2003c); Part 3: The anarchy and oligarchy of science; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.opendemocracy.net/debates/article.jsp?id=8&debateId=101&articleId=1378>

(2003d); Part 4: The nation-state vs. Networks; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.opendemocracy.net/debates/article.jsp?id=8&debateId=101&articleId=1459>

(2003e); Part 5: Networks of power and freedom; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.opendemocracy.net/debates/article.jsp?id=8&debateId=101&articleId=1544>

Wahlöf, Niklas (2004); Ny lag ska stoppa nätpirater; Dagens Nyheter Kultur, 26/2 2004; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=1058&a=238017>

Wu Ming Foundation (2002); Intervju om intellektuell egendom; *Italienska biblioteksförningens nyhetsbrev*, 2002; tillgänglig 2004-05-19, via

http://www.wumingfoundation.com/italiano/outtakes/swedish_translations.html#intervju

Rapporter och undersökningar:

Heins, Marjorie (2003); "The progress of science and useful arts": Why copyright today threatens intellectual freedom – A public policy report; *The free expression policy project*, New York; tillgänglig 2004-05-19, via

<http://www.fepproject.org/policyreports/copyright2d.pdf>

Ipsos (2003); Quarterly Digital Music Study: legal issues don't hinder american downloaders; *utdrag ur TEMPO: Keeping pace with digital music behaviour*, 14/3 2003; tillgänglig 2004-05-19, via <http://www.ipsos-na.com/news/pressrelease.cfm?id=1763>

Lundblad, Niklas (2003); Några upphovsrättsliga frågor: Upphovsrätt – nya distributionsformer; *IT-rättsliga observatoriet, Observatorierapport*, 62/2003; tillgänglig 2004-05-19, via

http://www.itkommissionen.se/dynamaster/file_archive/030613/3bed06313efe5569846a3e2e08129f9a/UpphPMv1.pdf

Rainie, Lee & Madden, Mary (2004); Data memo: Preliminary findings from a Web survey of musicians and songwriters; *Pew Internet and American Life Project*, maj 2004; Washington D.C.; tillgänglig 2004-05-19, via

http://www.pewinternet.org/reports/pdfs/PIP_Musicians_Prelim_Findings.pdf

Staff report: prepared for Rep. Tom Davis and Rep. Henry A Waxman (2003); File-sharing programs and peer-to-peer networks: privacy and security risks; *United States House of Representatives, Committee on Government Reform*, maj 2003; Washington D.C.; tillgänglig 2004-05-19, via

http://www.house.gov/reform/min/pdfs/pdf_inves/pdf_p2p_security_report.pdf

Westman, Daniel (2003); Några upphovsrättsliga frågor: Tekniska åtgärder – teknik, juridik och politik; *IT-rättsliga observatoriet, Observatorierapport*, 62/2003; tillgänglig 2004-05-19, via

http://www.itkommissionen.se/dynamaster/file_archive/030613/3bed06313efe5569846a3e2e08129f9a/UpphPMv1.pdf

Audio:

Lessig, Lawrence (2001); ORA P2P: Free code, free culture; *Tal på O'Reilly Peer-To-Peer Conference*, 6/3 2001; tillgänglig 2004-05-20, via

http://technetcast.ddj.com/tnc_save_mp3.html?stream_id=517 talet finns transkriberat, tillgängligt 2004-05-20, via http://technetcast.ddj.com/tnc_play_stream.html?stream_id=517

Lessig, Lawrence (2002); Free Culture; *Tal på Open Source konventet OSCON*, 15/7 2002; tillgänglig 2004-05-20, via <http://pez.oreillynet.com/media/7-24-1Lessig.mp3> talet finns transkriberat, tillgänglig 2004-05-20, via

<http://www.oreillynet.com/pub/a/policy/2002/08/15/lessig.html>

Bilaga 1 – Kulturens oligarker

Företag	AOL-Time-Warner
Skivbolag (urval)	Atlantic, Atco, Elektra, Asylum, Reprise, Maverick, Rhino, Sire, Warner Brothers
Marknadsandel (musik)	12 %
Filmbolag (urval)	Warner Brothers, New Line
Marknadsandel (film)	19 %
Övriga bolag (urval)	Warner/Chappell Music, Time Warner Cable(teve), Time-Life (tidningar) Warner Books (böcker)
Företag	Bertelsmann
Skivbolag (urval)	BMG, RCA, Arista, Wyndham Hill, New Talents, Arte Nova, Zomba, Bluebird, Jive, Bad Boy
Marknadsandel (musik)	10 %
Filmbolag (urval)	Inga
Marknadsandel (film)	-
Övriga bolag (urval)	BMG Music Publishing, RTL (radio), Random House (böcker), tidningar och dagstidningar
Företag	Disney
Skivbolag (urval)	Inga
Marknadsandel (musik)	-
Filmbolag (urval)	Buena Vista, Miramax, Dimension, Touchstone, Hollywood Pictures
Marknadsandel (film)	25 %
Övriga bolag (urval)	ABC samt ytterligare tio kanaler (teve), 70+ radiostationer, tidningar, böcker med mera
Företag	EMI
Skivbolag (urval)	Capitol, EMI, Blue Note, Parlophone, Angel, Chrysalis, Virgin
Marknadsandel (musik)	13 %
Filmbolag (urval)	Inga
Marknadsandel (film)	-
Övriga bolag (urval)	Capitol EMI Music Publishing, HMV Group, WEMI Television (teve)
Företag	Sony
Skivbolag (urval)	Columbia, Epic, Sony, Arc of Light, Vivarte, Soho Square, Mambo, Dagnet, Harmony Records, Legacy Records, Loud Records
Marknadsandel (musik)	15 %
Filmbolag (urval)	Sony, Columbia, Screen Gems
Marknadsandel (film)	13 %
Övriga bolag (urval)	PlayStation, Sony Disk, samt en omfattande produktion av hemelektronik
Företag	Vivendi Universal
Skivbolag (urval)	MCA, Geffen, DGC, Mercury, Polydor, London, Vertigo, Verve, Wing, A&M, Island, Motown, Decca, Interscope, Deutsche Gramophone, Phillips, DefJam
Marknadsandel (musik)	24 %
Filmbolag (urval)	Universal, Focus
Marknadsandel (film)	13 %
Övriga bolag (urval)	Canal Plus, USA Networks (teve)

